

AZƏRBAYCAN

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN ORQANI

№ 9 (8032) BAZAR, 13 yanvar 2019-cu il

Qəzetin əsası 1918-ci ildə qoyulmuşdur

www.azerbaijan-news.az

İnamlı yüksəliş, davamlı tərəqqi

İlham Əliyevin yeni inkişaf konsepsiyasının uğurlu icrası nəticəsində 2018-ci il də mühüm nailiyyətlərlə yadda qaldı

Geridə qoyduğumuz 2018-ci il Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında, daxili və xarici siyasətində mühüm uğurlarla yadda qaldı. İstər regionda, istərsə də global iqtisadiyyatda baş verən proseslərə baxmayaraq, ölkədə həyata keçirilən sosial layihələrin heç biri dayandırılmadı. Azərbaycanın təşəbbüsü, iştirakçısı olduğu beynəlxalq əhəmiyyətli layihələrin gerçəkləşməsi istiqamətində atılan addımlar ölkəmizin nüfuzunun daha da yüksəlməsinə səbəb oldu.

Ötən ilin uğurları: realıya çevrilən layihələr, mühüm hadisələr

- "Cənub qaz dəhlizi"nin rəsmi açılış mərasimi keçirilib;
- Ələt Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı istifadəyə verilib;
- Azərbaycanın 3-cü peyki "Azerspace-2" orbitə göndərilib;
- TANAP-ın açılışı baş tutub;
- Dəyəri 6,3 milyard dollar olan STAR NEZ Türkiyədə işə düşüb;
- Mingəçevir, İmişli və Şəkildə "ASAN Həyat" kompleksləri açılıb;
- Masallı Sənaye Məhəlləsi fəaliyyətə başlayıb;
- Neftçala Sənaye Məhəlləsində "Xəzər" Avtomobil Zavodu istehsalə başlayıb;
- Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının ərazisində daha 4 zavod açılıb;
- Mingəçevir Sənaye Parkında iplik istehsalı üzrə iki müəssisənin açılışı olub;
- Şamaxıda beynəlxalq standartlara cavab verən şarab zavodu açılıb;
- Bakıda Yüksəkgərginlikli avadanlıqlar zavodu açılıb;
- Ukrayna, Latviya, Çin və Polşada Azərbaycan ticarət evləri açılıb;
- Aqroparkların sayı 17-yə çatıb;
- Bakı-Gəncə sürət qatırı xətə buraxılıb;
- Ələt-Astara-İran yeni magistral avtomobil yolu istismara verilib;
- 38 şəhərin su məsələsi tam şəkildə öz həllini tapıb;
- 2 min kilometr avtomobil yolu salınıb;
- Bakı-Qəbələ demir yolu xəttinin tikintisinə başlanılıb;
- Müstəqillik dövrünün ən böyük əfv sərəncamı ilə 634 nəfər azadlığa qovuşub;
- Bakıda 2 dəfə təntənəli hərbi parad keçirilib;
- Şərur rayonunun Günnüt kəndi 26 ildən sonra işğaldan azad edilib;
- 626 şəhid ailəsinə yeni evlər verilib;
- 5800 məcburi köçkün ailəsi mənzillərlə təmin olunub;
- Hərbi qulluqların müddətinə 394 mənzil verilib;
- Qarabağ müharibəsi əsillərinə 265 avtomobil verilib;
- Dəniz səviyyəsindən 1500 metr hündürlükdə yerləşən Lahca qaz xətti çəkilib;
- 140-dan çox məktəb tikilib;
- Dövrüyyəyə 200 manatlıq əskinas buraxılıb.

Dərin iqtisadi islahatlar, inkişaf və sabitlik

Prezident İlham Əliyevin şəxsi təşəbbüsü, həmçinin Azərbaycanın iştirakçısı olduğu beynəlxalq layihələrin realıya çevrilməsi, ölkə daxilində mühüm sosial-iqtisadi infrastrukturun inşası verilən vədlərin vaxtında yerinə yetirildiyini təsdiqləyən faktlardır.

Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında İlham Əliyev ötən ilin uğurlarını dəyərləndirərək bu məsələlərə bir daha toxundu.

Dövlət başçısı vurğuladı ki, dünyada və bölgədə gedən proseslərdən asılı olmayaraq, ölkəmiz uğurla, sürətlə inkişaf edib, 2018-ci il tarixə dərin iqtisadi islahatlar ili kimi düşüb.

Azərbaycanı inkişaf, tərəqqi, sabitlik ölkəsi adlandıran Prezident respublikamızın daha böyük uğurlara doğru inamla addımladığını vurğuladı.

Əlbəttə, bütün bu işləri görmək üçün iqtisadi güc ol-

malıdır. Bu gün Azərbaycan iqtisadi inkişafı baxımından heç bir beynəlxalq maliyyə qurumundan, heç bir ölkədən asılı deyil. Bütün uğurların da səbəbi məhz bu amildir.

İxrac idxalı üstələyir

Qazanılan uğurları dəyərləndirən cənab İlham Əliyev öncə regionların üçüncü sosial-iqtisadi inkişafı dövlət programının icrasına toxunaraq beşillik programın artıqlaması ilə yerinə yetirildiyini söylədi.

Bu program bölgələrdə infrastruktur layihələrinin icrasının daha sürətlə getməsinə, yüz minlərlə yeni iş yerlərinin, yeni sənaye müəssisələrinin yaradılmasına, kənd təsərrüfatının daha sürətlə inkişaf etməsinə təkan verib. Artıq regionların dördüncü sosial-iqtisadi inkişafı dövlət programı da hazırdır.

İxracla bağlı göstəricilər də yaxşıdır. Belə ki, ixrac 36 faiz artıb və ümumi rəqəmi götürsək, 19 milyard dollara çatıb. Xarici ticarət balansında müsbət saldo - yeni,

ixracın idxalı üstələməsi 8,6 milyard dollar təşkil edir. Bu da bir daha təsdiq edir ki, artıq ixrac idxalı üstələyir. Göründüyü kimi, ölkəmizə ixracla bağlı 8,6 milyard dollar pul daxil olub. Əgər buraya xarici turistlərdən gələn vəsaiti əlavə etsək, onda bu rəqəm bir qədər də artar. Əlavə edək ki, 2018-ci ildə Azərbaycana 2 milyon 850 min xarici vətəndaş gəlib. Bu, 6 faiz artım deməkdir. Aparılan hesablamalara görə, xarici qonaqlar ölkəmizdə 2 milyard dollar pul xərcləyiblər.

Cənab İlham Əliyev bütün qazanılan uğurları qiymətləndirərək vurğuladı ki, dünyanı istənilən ölkəsi bu göstəriciləri böyük qəhrəmanlıq kimi qəbul edə bilər, Azərbaycan üçün isə bu, adi haldır. Çünki Azərbaycanda düşünülən iqtisadi siyasət həyata keçirilir.

15 ildə 28 dəfə artan valyuta ehtiyatları

Ümumiyyətlə, Prezident İlham Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 2003-2018-ci illər tariximizə möhtəşəm iqtisadi yüksəliş dövrü kimi daxil olub. Çünki bu dövrdə ümumi daxili məhsul 3,2 dəfə, büdcə gəlirləri 13,5 dəfə, strateji valyuta ehtiyatları 28 dəfə, xarici ticarət dövriyyəsi 4,6 dəfə, ixracın həcmi isə 6 dəfə artıb.

Əldə olunan nailiyyətlər ölkədə sistemli şəkildə həyata keçirilən islahatlar nəticəsində iqtisadi inkişaf modelinin təkmilləşdirilməsi, biznes və investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması, kiçik və orta sahibkarlığa dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi, regionların sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi sayəsində mümkün olub.

Azərbaycan vətəndaşının, onun sosial qayğılarının, rifahının, sağlamlığı və təhlükəsizliyinin təmin olduğu strateji xəttə uyğun olaraq əhalinin sosial müdafiəsinin güclənməsinə səbəb olan mühüm sosial layihələr reallaşdırılıb, yeni sosial obyektlərin tikintisi istiqamətində əhəmiyyətli işlər görüldü.

İqtisadi cəhətdən heç kimdən asılı olmayan ölkə

Bütün bunlar Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafının əsas göstəriciləridir. Əlbəttə, bu, bir həqiqətdir ki, dövlətin qarşısına qoyduğu bütün vəzifələrin həyata keçirilməsi üçün iqtisadiyyat uğurla inkişaf etməli və bu istiqamətdə ardıcıl addımlar atılmalıdır.

Prezident İlham Əliyevin söylədiyi kimi, eger bu gün Azərbaycanın güclü iqtisadi imkanları olmasaydı, bu layihələrin heç birini reallaşdırmaq mümkün olmazdı. Lakin ölkəmizdə heç bir sosial layihə indiyədək təxirə salınmayıb. Çünki Azərbaycan iqtisadi cəhətdən heç kimdən asılı deyil.

Bu gün İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə tarixinin ən qüdrətli dövrünü yaşayan Azərbaycan irimiqyaslı enerji, neqliyyat və infrastruktur layihələrinin təşəbbüskarı, fəal iştirakçısı, Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində etibarlı tərəfdaş, dünya kosmos almasının üzvü olan güclü dövlətdir.

Ardı 2-ci səh.

Hikmət HACIYEV: "Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurlu xarici siyasətimiz 2019-cu ildə də davam etdiriləcək"

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev dövlət başçısı İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında iştirak etdi. İclasda dövlət başçısı xarici siyasət məsələləri barədə ətraflı danışdı. Bununla bağlı nə deyirdiniz?

- Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında dövlət başçısı program xarakterli nitqində beynəlxalq aləmdəki vəziyyət, xarici siyasətimizin gündəliyində olan məsələlər, öten il əldə edilmiş nailiyyətlər və görülən işlər barədə əhatəli danışaraq xarici siyasət sahəsində qarşıda duran yeni vəzifələri müəyyən etdi. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən xarici və daxili siyasət birli digərini tamamlayır, Azərbaycanın siyasi və iqtisadi müstəqilliyini, xalqımızın firavanlığını, ölkəmizin təhlükəsizliyini və daha da güclənməsini təmin edir.

İclasda 2018-ci ildə xarici siyasətimizin uğurlarını diqqətə çatdıran Prezident İlham Əliyev əsas istiqamətləri təsnif etdi:

- Azərbaycanın xarici siyasəti çoxşaxəlidir və bizimlə əməkdaşlıq edən ölkələrin sayı

gündən-günə artır. 2018-ci il ərzində dövlətimizin başçısının xarici ölkələrə 16 səfəri, Azərbaycana 16 dövlət və hökumət başçısının səfəri bunun əyani sübutudur;

● Azərbaycan qonşu dövlətlərlə əlaqələrini yüksək pilləyə qaldırıb. Ölkəmiz düşünülən siyasət apararaq bütün qonşularla çox gözəl münasibətlər qurub. Hər bir ölkə üçün qonşu dövlətlərlə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi çox vacib amildir. Bu, ölkə ətrafında xoşməramlı mühitin formalaşmasına, neqliyyat, enerji layihələrinin icrasına və ticarət əlaqələrimizin inkişafına xidmət edir. Keçən il qonşu ölkələrin dövlət və hökumət başçıları ilə Prezidentimizin çoxsaylı görüşləri olub, bu görüşlər nəticəyünlü xarakter daşıyıb və praktiki məsələlər həllini tapıb.

● Azərbaycan müsləman aləmində böyük hörmət və nüfuzə malikdir, islam həmrəyliyinin inkişafı istiqamətində ölkəmizin atdığı addımlar, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində irəli sürüldü təşəbbüslər İƏT-ə üzv dövlətlər tərəfindən yüksək qiymətləndirilib;

● Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrinin inkişafında keçən il Prezident İlham Əliyevin Brüsselə səfəri və səfər əsnasında Aİ ilə Azərbaycan arasında Tərəfdaşlıq Prioritetləri sənədinin imzalanması mühüm yer tutur. Bu sənəddə Avropa İttifaqı Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli yolları ilə bağlı öz mövqeyini birmənalı şəkildə ortaya qoyur. Eyni zamanda, keçən il NATO-nun Zirvə görüşündə də qəbul edilmiş Yekun Bəyannamədə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə dəstək və hörmət əksini tapıb;

Ardı 2-ci səh.

Məqsəd aydın, nəticələr uğurludur

Azərbaycan daha bir inkişaf və islahatlar ilinə yekun vurdu

Artıq tarixə qovuşmuş 2018-ci il Azərbaycan üçün uğurlu olmuşdur. Yaşadığımız bölgədə, eləcə də dünyada baş verən bir sıra proseslərdən - sənəklənmə, maliyyə problemlərindən və digər xoşagəlməz hallardan asılı olmayaraq, ölkəmizdə sürətli inkişaf müşahidə edilmişdir. Ötən il Azərbaycan özünün bir daha inkişaf, tərəqqi, sabitlik ölkəsi olduğunu təsdiqləmişdir. Bütün bunlar barədə Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında ətraflı bəhs edilmişdir.

Azərbaycanın davamlı sosial-iqtisadi inkişafı nüfuzlu beynəlxalq qurumların hesabatlarında da öz əksini tapır. Belə ki, Dünya Bankının "Doing Business" hesabatında ölkəmiz dünya miqyasında 25-ci yerdədir. Keçən il Azərbaycan iqtisadi artım 1,4 faiz olub. Qeyri-neft sektorunun dinamik inkişafı davam edib. Ölkə üzrə sənaye istehsalı 1,5 faiz artıdı halda, qeyri-neft sektorunda sənaye istehsalının artımı 9,1 faiz təşkil edib. İl ərzində ölkə iqtisadiyyatına 17,2 milyard manat sərmayə yönəldilib. Bunun 11 milyard manatdan çoxu qeyri-neft sektorunun inkişafına yatırılıb. Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı çoxalıb. Əhalinin gəlirləri inflyasiyanı bir neçə dəfə üstələyib.

Nazirlər Kabinetinin sözügedən iclasında Prezident İlham Əliyev öten il ərzində həyata keçirilən genişmiqyaslı işlərdən bəhs edərkən demişdir: "Əlbəttə, bütün bu işləri görmək üçün iqtisadi güc olmalıdır və biz bunu yaşıyırdıq. Bu gün Azərbaycan iqtisadi inkişaf baxımından heç kimdən, heç bir beynəlxalq maliyyə qurumundan, heç bir ölkədən asılı deyil. İqtisadi müstəqillik bizə imkan verir ki, müstəqil siyasət apararaq Azərbaycan xalqının maraqlarını müdafiə edək. Keçən il iqtisadi inkişaf baxımından uğurlu il olmuşdur. Deyə bilərəm ki, keçən il dərin iqtisadi islahatlar ili olmuşdur və bu islahatların nəticələrini indi hər kəs görür".

Bu gün Azərbaycanın iqtisadi gücü biza təkcə ölkəmiz üçün deyil, region, hətta

dünya üçün mühüm əhəmiyyət daşıyan global layihələrin reallaşdırmaq imkanını verir. Keçən il gerçəkləşmiş beş layihələrdən bir neçəsinin adını çəkmək kifayətdir. Belə ki, 2018-ci il Azərbaycanın tarixində həm də üçüncü peykini orbitə buraxıldığı il kimi qaldı. Bununla, Azərbaycan dünyanın kosmik dövlətlərindən biri kimi öz mövqələrini daha da möhkəmləndirib.

May ayında Səngəçal terminalında "Cənub qaz dəhlizi"nin rəsmi açılış mərasimi keçirildi. Bu, nəhəng layihənin iki mühüm hissəsinin - "Şahdeniz" yatağının işlənməsinin ikinci mərhələsi çərçivəsində qaz hasilatına başlanmasının və Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin genişləndirilməsinin başa çatdırılması ilə mümkün oldu. Növbəti ayda isə Azərbaycanın təşəbbüsü və liderliyi ilə çəkilən TANAP (Transanadolu Qaz Boru Kəməri) istifadəyə verildi. Ələt Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının işə başlaması Azərbaycanın neqliyyat mərkəzinə çevrilməsi istiqamətində atılan çox mühüm addım oldu. Başqa sözlə, Azərbaycan tranzit ölkə kimi artıq özünü dünyada təsdiqlədi.

Keçən il ölkədə görülən işlər, həyata keçirilən bir çox sosial və infrastruktur layihələri bir daha dövlətin siyasətinin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşının maraqlarının dayandığını göstərdi. İl ərzində 2 min kilometr avtomobil yolu çəkilib. 920 kəndin yol infrastrukturunu yaxşılaşdırıldı, yeni yollar salındı, burada yaşayan 2,2 milyon

sakinin yol problemi həll olundu. Təsədüfi deyil ki, Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesabatlarında da yol infrastrukturunun keyfiyyətinə görə Azərbaycan 34-cü yerdədir.

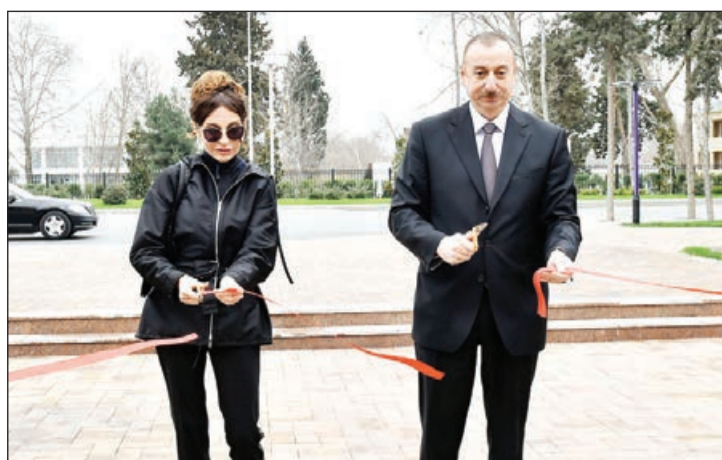
Yeni yolların salınması isə adi bir məsələ deyil. Rahat və rəvan yol kənd təsərrüfatının inkişafına təkan verir, yetişdirilmiş məhsul bazarə tez çatdırılır, insanların gediş-gəlişi asanlaşır, ölkəmizin dilbər güşələrinin qonaq-qarasi çoxalır, yeni, turizmin inkişafına stimül yaradır. Təqdirəlayiq haldır ki, bu il də investisiya programında yol tikintisi üçün kifayət qədər vəsait nəzərdə tutulub. Ən azı, 1000 kilometr yeni yol salınacağı gözlənilir.

Əhalinin icmalı su ilə tam təminatı məsələsinin öz həllini tapması üçün mühüm işlər görülür. Nəticədə, 38 şəhərin su problemi həll olub. Hazırda 22 şəhərdə işlər davam edir. Bu il 5 şəhərdə işlər sona çatdırılacaq. Keçən il meliorativ tədbirlər görülməklə 100 min hektar torpağa su verildi. Bu il ən azı, daha 80 min hektar torpağa suyun verilməsi nəzərdə tutulur. Bunlar öz yerində. Subartezian quyularının qazılması da problemin həlli istiqamətində kiçik məsələ deyil. Belə ki, bu il 300 subartezian quyusunun qazılması ilə həm kəndlərə icmalı su verilecək, həm də aqrar sahənin suya olan tələbatına kömək göstəriləcək.

Keçən il daha mühüm bir məqsədə də nail olub. Azərbaycan qazlaşdırmanın səviyyəsi 95 faizə çatıb. Qaz xətləri ən ucaq kəndlərə, hətta sovet dövrünün ən inkişafı illərində belə, mavi yanacaq olmayan yaşayış məntəzələrinə çatıb. Bu sahədə də Azərbaycan nümunədir. Hədəf isə qazlaşdırmanın daha geniş ərazini əhatə etməsidir. Hələ qaz almayan bir çox kəndlərin qazlaşdırılması gündəlikdə duran məsələdir. Onda ki, proses bu il də davam etdiriləcək.

Ardı 2-ci səh.

İnamlı yüksəliş, davamlı tərəqqi

İlham Əliyevin yeni inkişaf konsepsiyasının uğurla icrası nəticəsində 2018-ci il də mühüm nailiyyətlərlə yadda qaldı

2018-ci ilin iqtisadi göstəriciləri:

- Valyuta ehtiyatlarımız 45 milyard dollara yüksəlib;
- Ölkə iqtisadiyyatına 17,2 milyard manat sərmayə qoyulub;
- Ümumi daxili məhsul, yeni, iqtisadi artım 1,4 faiz artıb;
- Kend təsərrüfatı 4,6 faiz yüksəlib;
- Qeyri-neft sektorunun inkişafı 1,8 faiz olub;
- Sənaye istehsalı 1,5 faiz artıb;
- Qeyri-neft sektorunda sənaye istehsalı 9,1 faiz olub;
- İnflyasiya cəmi 2,3 faizdir;
- Əhalinin pul gəlirləri 9,2 faiz artıb;
- Sahibkarlara 160 milyon manat kredit verilib;
- 118 min daimi iş yeri yaradılıb.

Əvvəlki 1-ci səh.

Prezidentin söylədiyi kimi, iqtisadi baxımdan son illərdə Azərbaycan qədr inkişaf edən ikinci ölkə yoxdur. İlham Əliyevin innovasiyayönümlü, yüksək rəqabət-qabiliyyətli istehsalat əsaslanan sosial-iqtisadi siyasəti Azərbaycan iqtisadiyyatını keyfiyyətcə yeni, daha yüksək mərhələyə çıxarıb və respublikamız dünyanın iqtisadi cəhətdən dinamik inkişaf edən ölkəsi icmici qazanıb.

2019-cu ildə də bütün layihələr uğurla icra ediləcək

Ötən ilin uğurlarını dəyərliyəndirən dövlət başçısı yeni hədəflər və qarşıda duran əsas vəzifələrlə bağlı ciddi tapşırıq və tövsiyələrini verdi.

Prezident ölkədə qazlaşdırma, içməli su və yol infrastrukturunun yaxşılaşdırılması istiqamətində yeni-yeni layihələrin həyata keçiriləcəyini söyləyərək bildirdi ki, ötən il ölkədə qazlaşdırma 95 faizə çatıb, 920 kəndin yol infrastrukturunu yaxşılaşdırıb, yeni yollar salınıb. Bu il yeni Sumqayıt-Rusiya sərhədi yolunun tikintisi üçün də böyük vəsait nəzərdə tutulub. Bu, sahil boyu ilə Rusiya sərhədinə gedən tamamilə yeni bir yoldur. Yeni, bu, şimaldan Rusiya sərhədinə gedən ikinci yol olacaq.

38 şəhərin içməli su məsələsi tam həllini tapıb. Hazırda 12 şəhərdə işlər gedir və yaxın gələcəkdə o şəhərlərin də içməli su ilə tam təminatı təşkil ediləcək. Bu il beş şəhərdə işlər başa çatacaq. Bu sahədə görülən işlər daim diqqət mərkəzindədir. İçməli su layihələrinin icrası insanların sağlamlığına verilən böyük töhfədir.

Cənab İlham Əliyev şəhid ailələrinin vərsələrinə ödənilən vəsaitə də toxundu və bildirdi ki, bu günə qədər siyahıda 10 minə yaxın vərsə var. Onların hamısına 11 min manat verəcək. Eyni zamanda, siyahılara baxılır, dəqiqləşdirilir və bu məsələ ilə bağlı təkliflər də irəli sürülür: "Mən artıq bu bərədə sözümlü demişəm. Burada əlbəttə ki, sosial ədalət prinsipi əsas olmalıdır. Qanun və ədalət. Əminəm ki, biz bu istiqamətdə də istədiyimizə nail olacağıq. Yeni, bu tə-

şəbbüs, bu addım bir məqsədi güdürdü ki, vaxtilə o vəsaiti almıyan ailələr o vəsaiti əlinsin. Bunu da biz təmin edirik. Yene

də demək istəyirəm ki, siyahılar dəqiqləşdirilir və bu məsələ ilə bağlı bundan sonra da açıqlamalar verəcəyəm.

Bu il həyata keçiriləcək layihələr:

- Regionlarda 5 "ASAN xidmət" mərkəzi açılacaq;
- Daha 3 Olimpiya idman kompleksi tikiləcək;
- 5000 məcburi köçkün ailəsi üçün yeni mənzillər inşa olunacaq;
- 10 şəhər və rayonda mərkəzi xəstəxana açılacaq;
- Şəhid ailələrinə, Qarabağ müharibəsi əlillərinə 800 mənzil verəcək;
- Hacıqabul Sənaye Mahəlləsinin açılışı nəzərdə tutulur;
- Rusiya, Çin, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində "Azərbaycan Ticarət Evi" açılacaq;
- "Simal-2" yeni böyük elektrik stansiyasının istifadəyə verilməsi gözlənilir;
- 1000 kilometr yeni yol salınacaq;
- 11 xalça fabrikinin istifadəyə verilməsi nəzərdə tutulur;
- Astaradan İran sərhədinə qədər yeni dözdəzəli yol çəkiləcək;
- 300 subartezian quyusu qazılacaq;
- 100-dən artıq yeni məktəb tikiləcək;
- Bakıya 600 avtobus gətiriləcək;
- 7 min ailə özünüməşğulluq programından faydalanacaq;
- Bakı-Yalama, Bakı-Astara dəmir yolları yenidən qurulacaq.

Göründüyü kimi, uğurlu misiriya davam edir. Azərbaycan vətəndaşlarının təhlükəsizliyinə, rifah halının daim yaxşılaşmasına yönələn bu yorulmaz fəaliyyət hər keçən il öz müsbət nəticələrini daha bariz göstərir.

Bütün bunlar Prezident İlham Əliyevin reallaşdırdığı strateji inkişaf kursunun uğurla həyata keçirilməsi və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi siyasətinin məntiqi nəticəsidir. Ötən il ölkə iqtisadiyyatı yüksək inkişaf dinamikasını saxlamağa müvəffəq olub,

mürəkkəb xarici risklər və çağırışlar şəraitində yüksək dayanıqlılıq və sabitlik nümayiş etdirib.

Əldə edilən bu nailiyyətlər və reallaşmaqda olan yeni-yeni sosial-iqtisadi layihələr onu deməyə əsas verir ki, 2019-cu ildə də qarşıya qoyulan bütün vəzifələr uğurla icra ediləcək, Azərbaycan iqtisadiyyatı öz inkişaf dinamikasını qoruyub saxlayacaq.

Rəşad BAXŞƏLİYEV
"Azərbaycan"

Hikmət HACIYEV: "Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurlu xarici siyasətimiz 2019-cu ildə də davam etdiriləcək"

Əvvəlki 1-ci səh.

● Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında Konvensiya imzalanıb. Ölkəmizin uzun müddət müəyyən etdiyi mövqeyə bu sənəddə öz əksini tapıb. Bu sənədin imzalanması bir daha göstərir ki, Xəzər dənizi sülh, əməkdaşlıq, təhlükəsizlik deməkdir.

● Keçən il Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatının xarici işlər nazirlərinin toplantısına evsahibliyi etdi. Bu il ölkəmizdə Qoşulmama Hərəkatının Zirvə toplantısı təşkil olunacaq. 2019-2022-ci illərdə Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi həyata keçiriləcək.

● Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində Azərbaycanın mövqeyi dəyişməz olaraq qalır. Bu məsələ yalnız ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyi çərçivəsində öz həllini tapmalıdır. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri icra edilməli, Ermənistan silahlı qüvvələri işğal edilmiş torpaqlardan tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmalıdır.

● Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı olan məsələlər çox müsbət xarakter alır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə, sərhədlərimizin toxunulmazlığına dəstək və hörmətin ifadə olunduğu mövqeyə daha da gücləndirilir və beynəlxalq sənədlərdə bu, öz təsbitini tapır;

● Danışıqların davam etdirilməsi prosesi başlanıb, baxmayaraq ki, ilkin mərhələdə Ermənistanın yeni rəhbərliyi danışıqlardan boyun qaçırmış istəyirdi. Hətta belə fikirlər səsləndirirdi ki, Azərbaycan qondarma rejimlə danışıqlar aparmalıdır. Biz dərhal belə cəhdləri rədd etdik. Əlbəttə ki, münaqişənin həlli ilə məşğul olan vasitəçilər də belə anlaşılmaz yanaşmanı heç cür dəstəkləyə bilməzdilər və öz fikirlərini bildirdilər. Nəticə etibarilə danışıqlar prosesi bərpa edildi;

● Ermənistanın iyirmi il hakimiyyəti qanunsuz şəkildə zəbt etmiş kriminal xunta rejimi süqut etdi. Bu, kriminal rejimin məntiqi acı sonu idi. Bu məsələdə, əlbəttə ki, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti də mühüm rol oynayır. Çünki məhz bu siyasətə görə Ermənistan biz tərəfdən bütün regional layihələrdən təcrid edildi. Bu işğalçılıq siyasətinə görə Ermənistan iqtisadiyyatı, demək olar ki, çökdü. Ermənistan çox dərin demografik böhran içindədir və depopulyasiya, yeni əhalinin azalması prosesi geniş vüsət alıb. Azərbaycan dünyaya sübut etdi ki,

onun apardığı siyasət düzgün siyasətdir. Ermənistan bütün layihələrdən təcrid edildi. Azərbaycan Ermənistanı təcrid etmək üçün bütün vasitələrdən istifadə edir və edəcək, o vaxta qədər ki, torpaqlarımız azad olunmayıb. Bu siyasət öz nəticəsini verdi, kriminal rejim çökdü və Ermənistanda yeni vəziyyət yarandı.

Müstəqil və uğurlu xarici siyasətimizin təməlinə dövlətimizin başçısının müəyyən etdiyi uzaqgörən və düşüncülümüş siyasət, verdiyi məntiqi əsaslı və hədəfli tapşırıq və təlimatlar, digər dövlət başçılıqları ilə keçirdiyi çoxsaylı və nəticəyönümlü görüşlər və səfərlər dayanır. Əminliklə deyə bilərik ki, 2019-cu ildə də Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurlu xarici siyasətimiz davam etdiriləcək.

- Dövlətimizin başçısı Ermənistanın həyata keçirdiyi "konyak diplomatiyası", Avropa Şurası, Avropa Parlamenti və demokratiyadan danışan bir sıra beynəlxalq təşkilatların Ermənistandakı saxtakarlığa göz yumması məsələlərinə də toxundu. Bu bərədə nə deyirdiniz?

- Dövlətimizin başçısı tərəfindən qeyd olunduğu kimi, Ermənistan tərəfindən açıq şəkildə "konyak diplomatiyası" həyata keçirilir. Bu yolla Avropa Parlamenti və Avropa Şurası Parlament Assambleyası, həmçinin bezi Qərbi ölkələrinin qanunverici orqanlarındakı korruptsiya siyasətçiləri ələ alınır və həmin şəxslər tərəfindən də Azərbaycanca qarşı iyrənc şəkildə şər-böhədən və saxta məlumatlar əsasında təxribat həyata keçirilir. Məsələn, bir nümunəni qeyd edək. Kriminal rejim tərəfindən 2017-ci ildə Ermənistanda keçirilmiş parlament seçkilərində müşahidə edilən süzgedən təsəvvürlər müşahidəçiləri yökün hesabatlarda seçkilərdə fundamental azadlıqların təmin olunduğunu iddia edirdilər. Həmin seçkilərdə kriminal xunta rejiminin nümayəndələri 50 faizdən çox səs almışdılar, son parlament seçkilərində isə

5 faiz səs belə yığa bilmədilər. Ermənistan xalqı sonradan həmin kriminal xunta rejimini siyasi səhnədən bəbirçi şəkildə rədd etdi. Mənzərə tam aydın olur ki, süzgedən təsəvvürlərdə təmsil olunan bir çox siyasətçilər Ermənistanın kriminal rejimi ilə müəyyən maddi maraqların, yeni "konyak diplomatiyası"nın müqabilində şərik olaraq seçkilərin saxtalaşdırılmasında iştirak edir, sonra saxta hesablarla ona "demokratik" don geydirirlər. İndi hansı ədələrdən danışırıq? Kriminal xunta rejiminə bu kimi hesablarla legitimlik verən həmin siyasətçilərin bir qismi hələ də süzgedən təsəvvürlərdə təmsil olunmaqda davam edir. Brüssel-də Serj Sarkisyanla bir masa ətrafında oturmaq siyasətçilərin kriminal əməlləri müzakirə edən, kriminal xunta rejiminin seçkilərini dəstəkləyən, işğal olunmuş ərazilərimizə qanunsuz səfərlər edən Avropa Parlamentinin üzvləri Yaroslav Stetina və Frank Engel kimi siyasətçilər indi hansı məntiqiyyatdan danışa bilərlər? Ermənistanın "konyak diplomatiyası"nın maliyyə mənbəyini isə kriminal pullar təşkil edir. Burada kriminal fəaliyyətlə siyasətçi lobbizim bir-birini tamamlamaq şəkildə inkişaf edir.

Bu gün Avropa ölkələrində, o cümlədən Almaniya, İspaniya, Çexiya və Belçikada "erməni mafiyası" adı altında geniş müştəxkil cinayətkar qruplaşmalar aşkar edilir. Bu müştəxkil cinayətkar qruplaşmalar yalnız kriminal fəaliyyətlə deyil, eyni zamanda, siyasi lobbizimlə də məşğul olurlar. Həmin kriminal qruplaşmaların bezi üzvləri Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən verilən diplomatik pasportlarla həbs olunublar. Erməni mafiyası ilə əlaqədar aparılan cinayət işində Azərbaycana qarşı kampaniya həyata keçirən, işğal olunmuş ərazilərimizə qanunsuz səfər edən bir sıra siyasətçilərin adları hallanmaqdadır. Eyni zamanda, bu proseslərdə Ermənistanın bir sıra səfirlərinin də adı keçir.

Hesab edirik ki, Avropa Şurası Parlament Assambleyası və Avropa Parlamentinin, həmçinin bir sıra Qərbi ölkələrinin parlamentlərinin etik komitələri parlament üzvlərinin və siyasətçilərin bu kimi qanunsuz və korruptsiyalı fəaliyyətlərini ifşa edən araşdırmalar aparmalıdır. Həmçinin bu çərçivədə anti-Azərbaycan kampaniyaların kökləri araşdırılmalıdır. Əks təqdirdə hər hansı ədalətdən və ya demokratik dəyərlərdən danışmaq qeyri-mümkündür.

Prezident Administrasiyasının rəsmisi: "Ermənistan "fait accompli" yanaşmasını tətbiq etməyə və işğal möhkəmləndirməyə çalışır"

İşğala əsaslanan status-quo qəbul edilməzdir. Ermənistan "fait accompli" yanaşmasını tətbiq etməyə və işğal möhkəmləndirməyə çalışır. AZƏRTAC xəbər verir ki, bu sözləri Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev "TRT World" televiziya-yasına müsahibəsində deyib.

Şöbə müdiri münaqişənin fundamental əsasını Ermənistanın gücdən istifadə edərək Azərbaycana qarşı törətdiyi işğalçılıq siyasəti təşkil etdiyini vurğulayıb, işğal olunmuş ərazilərdə Ermənistan tərəfindən azərbaycanlılara qarşı qanlı etnik təmizləmə törədildiyini, milyondan çox azərbaycanlının hələ də qaçqın və mə-

buri köçkün şəraitində yaşamaq məcburiyyətində qaldığını deyib. O əlavə edib ki, münaqişənin həllində irəliləyiş əldə etmək üçün ilk növbədə işğal faktı aradan qaldırılmalı və Ermənistan qoşunları Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən çıxarılmalıdır. Münaqişənin həllinin əsasını BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələri, Helsinki Yekun Aktı və digər sənədlərdə təsbit olunduğunu deyən H.Hacıyev Ermənistan qoşunlarının işğal olunmuş ərazilərdən çıxarılmasından sonra münaqişənin siyasi həlli üçün imkanların yarana biləcəyini diqqətə çatdırıb.

Düşənbə Zirvə toplantısına toxunan şöbə müdiri Prezident İlham Əliyev ilə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ara-

sında söhbətin olduğunu xatırladaraq Azərbaycan Respublikasının öz konstruktiv mövqeyini bir daha nümayiş etdirdiyini bildirib. Əlavə edib ki, Azərbaycan münaqişəsinin həllində əmarəli tərəfdir. Belə ki, Azərbaycan 26 ildən çoxdur işğaldan əziyyət çəkir. Prezident Administrasiyasının rəsmisi hazırda münaqişənin həlli üçün əlverişli imkanların olduğunu diqqətə çəkərək Ermənistanın hökumət formalaşdıqdan sonra problemin həlli istiqamətində addımlar atmalı olduğunu qeyd edib.

Aparıcının "Etnik barışqı mümkündürmü" sualına cavab verən şöbə müdiri bildirib ki, Azərbaycan özünün multikultural dəyərləri və tolerantlıq mədəniyyəti ilə fəxr edir. Münaqişənin həlli prosesi çərçivəsində etnik barışqı çətin və vaxt tələb edən məsələ olsa da, bu, mümkündür. Bunun üçün ilk növbədə Ermənistan qoşunları işğal edilmiş ərazilərdən çıxarılmalı, azərbaycanlı məcburi köçkünlərin öz doğma torpaqlarına qayıtması təmin olunmalıdır. Bu əsnada etimad quruculuğu tədbirləri həyata keçirilib, hərətarfili regional əməkdaşlıq bərpa oluna və etnik barışqı təmin edilə bilər.

Hikmət Hacıyev hazırda Ermənistanın təcrid vəziyyətində olduğunu, neqliyyat imkanlarına çıxışı olmadığını deyərək, münaqişənin həlli nəticəsində Ermənistan regional əməkdaşlıq imkanlarından faydalana biləcəyini deyib. Eyni zamanda, o, Ermənistanın işğalçılıq siyasətindən əl çəkməli, qonşu dövlətlərə münasibətdə beynəlxalq hüquqa əsaslanan siyasət yürütməli və Ermənistan hakimiyyətinin öz xalqını qonşu dövlətlərlə sülhə hazırlamaq üçün diqqətə çatdırıb.

Məqsəd aydın, nəticələr uğurludur

Azərbaycan daha bir inkişaf və islahatlar ilinə yekun vurdu

Əvvəlki 1-ci səh.

Təsəvvüfi deyil ki, Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesablamalarına görə, Azərbaycan infrastrukturunun inkişafı üzrə qabaqcıl yerlərdən birində qərar tutur. Məsələn, yaxın keçmişdə xaricdən elektrik enerjisi idxal edən Azərbaycan artıq bu sahədə ixracatçı ölkəyə çevrilib. Bu il işə salınacaq 400 meqavat gücündə "Simal-2" elektrik stansiyası əhalinin elektrik

enerjisi ilə təminatını daha da yaxşılaşdıracaq. Bu həm də ixrac potensialını artıracaq. Daha bir yenilik bütün strateji obyektlərdə müasir generator sistemlərinin, quraşdırılması olacaq. Bu cür generatorlar ilk növbədə, metro stansiyalarında quraşdırılacaq.

2018-ci ilin ən böyük yadigarlarından biri də yeni mənzillərdir. Keçən il tikinti-şi başa çatdırılmış evlər əhalinin müxtəlif təbəqələrindən olan insanların Yeni

ili yeni mənzillərdə qarşılaşmasına imkan verdi. 5800-dən çox məcburi köçkün ailəsi yeni evlərə və mənzillərə təmin olundu. Bununla yanaşı, şəhid ailələrinə, Qarabağ müharibəsi əlillərinə 620-dən çox mənzil verildi. Bu il işə onlara ən azı, 800 mənzil verəcək.

Bütün bunlar görülmüş və görülməli işlər yalnız bir neçəsidir. Nazirlər Kabinetinin iclasında Prezident İlham Əliyev dediği kimi, fexr

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Daxili Qoşunların 2018-ci ildə xidməti-döyüş fəaliyyətinin yekunlarına həsr olunmuş müşavirə keçirilib

Yanvarın 12-də Daxili İşlər Nazirliyində (DİN) Daxili Qoşunların 2018-ci ildə xidməti-döyüş fəaliyyətinin yekunlarına həsr olunmuş naziryanı əməliyyat müşavirəsi keçirilib.

DİN-in mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, müşavirədə çıxış edən daxili işlər naziri general-polkovnik Ramil Usubov ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu inkişaf və tərəqqi strategiyasının Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi nəticəsində ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin, müdafiə potensialının, beynəlxalq mövqelərinin 2018-ci ildə əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmləndiyini vurğulayıb. General-polkovnik Ramil Usubov dövlət başçısının ordu quruculuğuna, o cümlədən Daxili Qoşunların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə, maddi-texniki təminatın, iş və məişət şəraitinin daha da yaxşılaşdırılmasına dair xüsusi diqqət göstərdiyini vurğulayıb.

Nazir Daxili Qoşunların ölkəmizdə müstəqilliyin və daxili sabitliyin qorunmasında xüsusi xidmətləri olduğunu diqqətə çatdıraraq şəxsi heyətin ictimai asayişin qo-

runmasında və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunmasında, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə, xüsusi əməliyyatların keçirilməsində fəal iştirakını, yüksək peşəkarlığa, döyüş və mənəvi-psixoloji hazırlığa malik quruma çevrildiyini məmnunluqla bildirib. Qeyd olunub ki, görülmüş işlər dövlət başçısı tərəfindən layiqincə qiymətləndirilib. Bu ali diqqət və qayğı hərbi qulluqçulardan üzərlərinə düşən vəzifələri daha böyük məsuliyyətlə yerinə yetirməyi, sabitliyin, təhlükəsizliyin, əmin-amanlığın, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının nümunəvi təminatını, heç bir halda arxayınlaşmamağı tələb edir.

Daxili işlər nazirinin müavini - Daxili Qoşunların ko-

mandanı, general-leytenant Şahin Məmmədov xidməti-döyüş fəaliyyətinin yekunları barədə məruzə ilə çıxış edib. Ş.Məmmədov ötən il normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsinin, təlimlərin real döyüş şəraitinə uyğunlaşdırılmasının, maddi-tədris bazasının inkişaf etdirilməsinin, şəxsi heyətin nəzəri biliklərinin artırılmasının, onların yüksək peşəkar praktiki vərdişlərinin aşılanmasının, mənəvi-psixoloji və fiziki hazırlıq səviyyəsinin yüksəldilməsinin döyüş təliminin əsas vəzifələri olaraq həyata keçirildiyini diqqətə çatdırıb. Vurğulanıb ki, qanunçuluğun, hərbi intizamın möhkəmləndirilməsi, hərbi qulluqçular arasında qarşılıqlı münasibətlərin nizamnəmə

qaydalarına uyğun riayət edilməsi sahəsində həyata keçirilən ardıcıl tədbirlərin nəticəsi olaraq qrup halında nizamnəmədən kənar münasibətə yol verilməyib. Ötən il şəxsi heyətin kazarma-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması və müasir standartlara uyğunlaşdırılması, hərbi hissə və bölmələrin silah və xüsusi texnika ilə təchizatı istiqamətində nəzərdə tutulan işlər uğurla icra edilib. Müşavirəyə yekun vuran daxili işlər naziri ötən hesabat ilində şəxsi heyətin xidməti-döyüş fəaliyyətinin yekunlarını yüksək qiymətləndirib, qarşıda duran vəzifələrdən danışıb, onların həlli yollarını göstərərək, konkret tapşırıq və tövsiyələrini verib. O bildirib ki, hərbi qulluqçuların

mənəvi-psixoloji hazırlığının daha da yüksəldilməsi, o cümlədən şəxsi heyətin vətən və hərbi anda sədaqət, hərbi nizamnəmələrin tələblərinə sözsüz əməl edilməsi ruhunda tərbiyə olunması istiqamətində zəruri tədbirlər davam etdirilməlidir.

Nazir bu il Daxili Qoşunlarda bütün təşkilati tədbirlərin müəyyən edilmiş vaxtda keçirilməsinin, bu zaman qarşıya qoyulmuş xidməti-döyüş tapşırıqlarının layiqincə yerinə yetirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

General-polkovnik Ramil Usubov hərbi hissələrdə idarəçilik fəaliyyətinin, döyüş xidmətinin təşkilinin və aparılmasının, fiziki və döyüş hazırlığının daha da yüksəldilməsinin, ekstremal hallarda daxil olmaqla, onların polis əməklərini layiqincə yerinə yetirə bilmələri üçün ən yüksək səviyyədə ixtisara hər zaman hazır olmalarını tələb edib.

Nazir Daxili Qoşunların şəxsi heyətindən əminliklə bildirib ki, hərbi qulluqçular qanunvericiliklə müəyyən edilmiş vəzifələrinə və verilən tapşırıqların öhdəsindən bundan sonra da layiqincə gələcək, xalqa, dövlətə və Prezidentə sədaqətlə xidmət edəcəklər.

“China Daily” qəzeti Bakının müasir memarlığından yazır

Çinin nüfuzlu “China Daily” qəzeti Azərbaycan paytaxtının müasir memarlıq nümunələri haqqında məqalə yazıb. Qəzetin AZƏRTAC-ın materialı əsasında təqdim etdiyi “Müasir Bakının memarlıq rəmzləri” adlı məqalədə qeyd olunur ki, Azərbaycan paytaxtı həmişə özünün memarlıq görkəmi ilə şöhrət qazanıb. Bildirilir ki, şəhərdə Qız qalası, Şirvanşahlar sarayı kimi tarixi memarlıq nümunələri ilə yanaşı, müasir dövrdə tikilən məhsul binalar göz oxşayır. Yazıda vurğulanı ki, ölkənin sürətli inkişafı ilə bərabər paytaxtın da görkəmi dəyişib,

bir-birindən gözəl tikililər inşa edilib. Həmin binalar hazırda müasir Bakının memarlıq rəmzləri hesab olunur. Qəzet nümunə olaraq dünyaca məşhur memar Zaha Hadid-in layihəsi əsasında inşa olunan Heydər Əliyev Mərkəzi, Dövlət Bayrağı meydanı yaxınlığındakı “Crystal Hall”, “Külək-ələv” konsepsiyası əsasında tikilən “SOCAR Tower”, səthi tamamilə LED ekranlarla örtülən “Alov qüllələri”, Bakı Ağ Şəhər layihəsi, “Park Bulvar” ticarət mərkəzi, habelə inşası davam edən iri tikililər barədə məlumat verib.

Azərbaycanda həyata keçirilən iqtisadi islahatlar əhatəsinə görə çoxspektrlidir. Məqsəd ölkənin hərtərəfli inkişafını təmin etməkdir. Bunun üçün bir çox layihələr həyata keçirilib. Onlardan biri ölkənin enerji təhlükəsizliyinə nail olmaqdır. Məlumdur ki, Azərbaycanda uzun illər elektrik enerjisi su və istilik elektrik stansiyalarında əldə edilirdi. Amma artıq dünyada yeni alternativ və bərpa olunan enerjilərdən istifadəyə üstünlük verilir. Bu, həm iqtisadi cəhətdən, həm də ekoloji baxımdan sərfəlidir.

Azərbaycan ehtiyatı əldən vermir

Ölkəmizdə alternativ və bərpa olunan enerji potensialı yaradılır

İlan sənədlə Azərbaycanın indiyə qədər bərpa edilən enerji mənbələri üzrə gördüyü işlər yeni inkişaf mərhələsinə daxil olacaq. BP ilə uzun illər neft-qaz sahəsində etibarlı tərəfdaşlığı əsaslanan əməkdaşlıq bərpa olunan enerji sahəsində də ölkəmizə fayda verəcək. Bu şirkət 20 ildən artıqdır ki, dünyada neft-qaz hasilatı ilə yanaşı, bərpa olunan enerji mənbələri sektorunda da fəaliyyət göstərir. Həmin şirkət araşdırmalar göstərir ki, bərpa edilən enerji ən sürətlə artan enerji forması olacaq. Çünki istifadə edilən enerji resursları tərkibcə az karbonlu mənbələrdən istifadə etməyə imkan verir. Bu məqsədə nail olmaq üçün bərpa edilən enerji mənbələri üzrə normativ-hüquqi bazanın yaradılması vacibdir. Hazırda bunun üçün qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi üzərində iş aparılır.

BP dünyada az karbonlu enerji mənbələrinə keçidə bağlı gündəlikdə duran məsələlərin reallaşdırılmasına yardım etmək öhdəliyini də götürüb və atmosfərə daha az tullantılar buraxmaq şərti ilə daha çox enerji istehsal etməklə sərəncamı dəstək verir. “BP Alternative Energy” də üç platformada (bərpa olunan yanacaq, bərpa olunan

enerji və bərpa olunan məhsullar) zəngin təcrübəyə malikdir və bu istiqamətdə əlavə imkanlar qazanmaq üzərində araşdırmalar aparır. Ölkəmizdə özəl sektorun da alternativ və bərpa olunan enerjinin istehsalı sahəsinə cəlb edilməsi istiqamətində mühüm işlər görülür. Məqsəd bu sektor qeyri-dövlət sərmayəsi hesabına inkişaf etdirməkdir. Hazırda bərpa olunan enerji sahəsinə özəl investisiyanın cəlb edilməsi məqsədli normativ-hüquqi bazanın formalaşdırılması, güzəştli tariflərin və digər təşviqədiçili sənədlərin hazırlanması istiqamətində iş aparılır.

“Bərpa olunan enerji mənbələri haqqında” qanun layihəsinin hazırlanması üzrə məsləhətçi DNV-GL şirkəti özəl investisiyanın cəlb edilməsi üçün qanunvericilik aktına daxil ediləcək müddəaları nəzərdən keçirir. Bu sənəddə dövlət siyasəti və tənzimləmə, bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadəyə dəstək rejimləri, istehsal güclərinin şəbəkəyə qoşulması, həmçinin istehsal olunan elektrik enerjisinin satın alınması ilə bağlı təminatlar, elektrik enerjisi şəbəkəsinin idarə olunması ilə bağlı texniki qaydalar, müqavilə bazası, lisenziya və icazələr kimi məsələlər öz əksini tapacaq.

Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyinin araşdır-

malarına görə, Azərbaycan da bərpa olunan enerji mənbələrinin, xüsusilə külək və Günəş enerjisinin potensialı böyükdür. Agentlik yaxın illərdə külək enerjisi üzrə 350, Günəş enerjisi üzrə 50 və bioenerji üzrə 20 MVT generasiya güclərini yaradılmasını planlaşdırır.

Azərbaycanda ilk dəfə aqrar texnologiyalar və yaşıl enerji üzrə “AgTech and Green Energy” mövzusunda Beynəlxalq Forum keçirilib. Forum Energetika və Kənd Təsərrüfatı nazirliklərinin birgə təşkilatçılığı ilə ADA Universitetində olub. Məqsəd Azərbaycanda enerji və kənd təsərrüfatı sahələrinin innovativ inkişafına nail olmaq, bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadəni dəstəkləmək, maraqlı tərəflər arasında əlaqələri gücləndirmək, dayanıqlı biznes modelləri və əlaqələr qurmaqdır.

Alternativ və bərpa olunan enerji mənbələri tükənməzdir. Onun bir üstün cəhəti də ekoloji baxımdan təmiz olması və ətraf mühitə zərər verməməsidir. Dünyada gələcəkdə bu enerji növünə üstünlük verilməsi artıq danılmazdır. Ölkəmizdə bu istiqamətdə uzunmüddətli hədəflərə çatmaq üçün indiki ehtiyatı əldən verməyərək tədbirlər görür.

Rüstəm KAMAL,
“Azərbaycan”

Hava Nəqliyyatında Baş Gömrük İdarəsinin rüsvət almaqda ittiham edilən vəzifəli şəxsləri məsuliyyətə cəlb olunub

Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişaf kursunun başlıca prioritetlərindən biri kimi gömrük işinin səmərəli təşkili sahəsində reallaşdırılmış ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlərin icrası uğurla davam etdirilir. Ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin və daxili bazarının qorunmasında, onun beynəlxalq iqtisadi və ticarət əlaqələrinin genişləndirilməsində müstəsna rola malik gömrük sistemində cinayətkarlıq və digər hüquqpozumlarla mübarizə sahəsində də mühüm nailiyyətlər əldə olunmaqdadır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin gömrük sahəsində şəffaflığın, dürüstlüyün təmin edilməsi, korrupsiyaya qarşı mübarizənin aparılması ilə bağlı göstərişlərinə uyğun olaraq, bu sahədə yol verilmiş qanun pozuntularının qarşısının alınması və aşkar edilməsi korpusiya hüquqpozumlarına qarşı mübarizə çərçivəsində Dövlət Gömrük Komitəsi ilə Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Baş İdarəsi tərəfindən birgə tədbirlərin görülməsi davam etdirilir.

Dövlət Gömrük Komitəsinin və Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətlərinin AZƏRTAC-a daxil olan birgə məlumatında bildirilib ki, müxtəlif şəxslərin

adlarına “Camex” daşıma şirkəti vasitəsilə beynəlxalq poçt bağlamalarında göndərilən kommersiya təyinatlı yüklərin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən düzgün bəyan edilməməklə və sənədlərdən aldatma yolu ilə istifadə edilməklə, qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə gətirilməsi barədə Hava Nəqliyyatında Baş Gömrük İdarəsinə məlumat daxil olub. Məlumatla əsasən həmin daşıma şirkətinin yerləşdiyi ünvanda həyata keçirilmiş əməliyyat nəticəsində 8 ədəd beynəlxalq poçt bağlamasına baxış keçirilib. Hava Nəqliyyatında Baş Gömrük İdarəsinin Poçt göndərişləri Gömrük Postunda qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada qeydləyitilə alınmamış həmin bağlamalarda müxtəlif şəxslərin adlarına cəmi 23 min manat dəyərində elektron qurğular aşkarlanaraq götürülüb.

Dövlət Gömrük Komitəsi tərəfindən bu barədə aparılmış ilk araşdırmalar nəticəsində ayrı-ayrı şəxslərin adlarına təyinatlı yüklərin saxta sənədlərdən istifadə olunaraq aldatma və Azərbaycan Respublikasının gömrük orqanlarına düzgün bəyan edilmədən qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə gətirilməsi, habelə bu məqsədlə Dövlət Gömrük Komitəsinin və Baş

Nəqliyyatında Baş Gömrük İdarəsinin vəzifəli şəxsləri tərəfindən xidmət üzrə ümumi himayədarlıq müqabilində müxtəlif şirkətlərin rəhbərlərindən rüsvət alınması, eləcə də səhlənkarlıq faktlarına görə Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2-ci (qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilən qaçaqmalçılıq), 308.1-ci (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə), 309.1 (vəzifə səlahiyyətlərini aşma), 311.3.1-ci (qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs və ya müştəqil dəstə tərəfindən rüsvət alma), 311.3.3-cü (rüsvət alma külli miqdarda törədildikdə), 313-cü (vəzifə saxtakarlığı) və 314.1-ci (səhlənkarlıq) maddələri ilə bəslənmiş cinayət işi aidiyyəti üzrə Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Baş İdarəsinə göndərilib.

Baş İdarədə aparılmış istintaqla Komitənin Hava Nəqliyyatında Baş Gömrük İdarəsinin Poçt göndərişləri Gömrük Postunda reisi vəzifəsində işləmiş İsmayıl Abdullayev postun reisi müavinini Rəşad Rzaevlə qabaqcadan əlbir olub xidməti vəzifələrinin icrası ilə əlaqədar edəcəkləri hərəkət və xidmət üzrə ümumi himayədarlıq müqabilində, yəni “Camex” və “Mover” Məhdud Məsuliyyətli cəmiyyətlərinin ölkəyə gətirdiyi və gömrük baxışın-

da olan ayrı-ayrı şəxslərə məxsus malların rəhbəri olduğu gömrük postunda baxışın tam şəkildə həyata keçirilmədən qısa müddətə yekunlaşdırılmaqla malların şirkətlərin əməkdaşlarına və mal sahiblərinə təqdim edilməsinə görə Bakı şəhəri ərazisində müxtəlif ünvanlarda “Camex” MMC-nin icraçı direktoru Qurban Mərdanovdan aylıq 6 min manat olmaqla cəmi 18 min manat, habelə “Mover” MMC-nin icraçı direktoru Arif Şəmistanlıdan aylıq 6 min manat olmaqla, cəmi 12 min manat məbləğində pulu özü və qabaqcadan əlbir olduğu Rəşad Rzaev üçün sonuncu vasitəsilə rüsvət qismində almasına əsaslı şübhələr müəyyən edilib. İ.Abdullayev və R.Rzaevə Cinayət Məcəlləsinin 311.3.1-ci, 311.3.2-ci, 311.3.3-cü maddələri ilə ittiham elan olunaraq barələrində məhkəmənin qərarı ilə həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Hazırda cinayət işi üzrə qeyd olunan qanunsuz halların tam və hərtərəfli araşdırılmaqla digər təqsirli şəxslərin dərsinin tam müəyyənlişdirilərək məsuliyyətə cəlb olunmaları, habelə vurulmuş ziyanın ödənilməsinin təmin edilməsi istiqamətində zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri davam etdirilir.

Düşmən Qazax rayonunun Kəmərlı kəndi ərazisində mühəndis işləri aparən ekskavatoru atəşə tutub

Qazax və Ağstafa rayonları ərazisində düşmənlə təmas xəttində xidməti-döyüş fəaliyyətini həyata keçirən sərhəd döyüş məntəqələri istiqamətində Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən atəşkəs rejiminin pozulması halları davam edir. Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) mətbuat mərkəzindən bildiriblər ki, yanvarın 12-də saat 11:20 və 11:40 radələrində Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələrindən Qazax rayonunun Kəmərlı kəndi yaxınlığındakı sərhəd döyüş məntəqəsinin ərazisində mühəndis işləri aparən, mülki şəxs tərəfindən idarə olunan ekskavator atəşə tutulub. Ekskavatora doğru 7,62 millimetr çaplı “PK” pulemyotundan və 12,7 mm çaplı “DSK” pulemyotundan açılan atəş nəticəsində 6 güllə ekskavatorun çalovuna və başqa hissələrinə dəyib, kabinanın şüşəsi sındırılıb. Hadisə nəticəsində xəsarət alan olmayıb.

Xatırladaq ki, Ermənistan silahlı qüvvələri yanvarın 6-da da həmin istiqamətdə dövlət sərhəd xəttində 450 metr məsafədə mühəndis işləri aparən, mülki şəxs tərəfindən idarə olunan ekskavatora atəş açmışdı.

“Azərbaycan”

Erməni terrorunun qanlı izləri

Şəhid fidanlar

Azərbaycan və türk dünyasının tarixi ərazilərinə iddiasını gizlətməyən erməni daşnak ideoloqları saxta soyqırımı adı ilə yüz illərdir başsəriyyətdə meydan oxuyurlar.

Təəccüb və təəssüf doğurur ki, bəzi dövlətlər "erməni soyqırımı"nın saxtılığını bilib-bilə bu "oyun"dan istifadə etmək istəyir. Təəccüb deyil, təcavüzə məruz qalan tərəfə təzyiqlər göstərməyə çalışırlar. Təkcə onu qeyd etmək ki, Ermənistanın yaşayan soydaşlarımızın sonuncu, yeni 1988-ci ilin noyabr ayındakı "deportasiya"sı (əlbəttə, bu söz beynəlxalq termin olsa da, öz dədə-babə torpaqlarından zorla çıxarılan, qovulan, öldürülən, yandırılan, amansız işgəncələrə məruz qoyulanların müsibətlerini ifadə edə bilməz) nəticəsində 250 min nəfər azərbaycanlı oradan zorla çıxarıldı. Yurd-yuvasından perik salınanlar isə yalnız Ermənistanın qovulanları deyildi. 600 min nəfərə yaxın məcburi köçkün (50 min nəfər Ahıska türkü, 100 min nəfər isə Ermənistanla sərhəd zolağından çıxarılanlar) də öz doğma torpaqlarını tərk etmək məcburiyyətində qaldı.

Erməni terrorları, qətlamlar, işğalçılıq siyasəti bundan sonra daha geniş əraziləri əhatə etməyə başladı. Kəlbəcər Ermənistanın Basarkəçər rayonu ilə həmsərhəd olduğu üçün daha tez-tez hücumlara məruz qalır, əhəlinin mal-qarası aparılır, yaylaqdakı narıxçı-çobanlar girov götürülürdü. 1989-cu ilin yayında Kəlbəcərin Ağdaban kəndinə Ağdərənin Çaparıdan hücum edən 6 erməni quldurunu kənd camaatı saxlayıb rayon mərkəzinə götürmüşdü. Bu, o zamanlar idi ki, Qarabağdakı erməni esilli vətəndaşların müdafiəsi üçün Dağlıq Qarabağ Təşkilat Komitəsi yaradılmışdı. Azərbaycan xalqının qanına susayan Arxadi Volski isə həmin komitənin başçısı idi. Rayona gətirilən silahlı erməni quldurlarını Xankəndiyə aparmaq, yəni silahlandırılıb kəlbəcərlilərin üstünə gəndərmək istəyən A.Volski hərbi vertolyot gəndərməyi (o vertolyotun pilotları erməni idi). Daha dəhşətli terror hadisəsinin baş verəcəyindən hələ ki-missə xəbəri yox idi. O qanlı hadisə, aradan illər keçsə də, kəlbəcərlilərin yaddaşına ağır-acı ilə yazıldığına görə unudulmayıb: vertolyot şəhər stadionunda oynayan balacaları - səkkiz fidan balanı (oğlan uşaqlarını) qanına qəltan elədi. Kəlbəcər torpaq uğrunda ilk şəhidlərini o gün verdi.

"Dəmir qanadlı quş"un qanlı olayı

Bu hadisəyə qədər baş verən erməni terrorlarından cizimlənmiş qanlı esəninin ayrı-ayrı pərdələri idi. 1989-cu il iyulun 11-də tütün sahəsində çalışan ağdabanlı qadınlar onları girov götürmək istəyən 6 erməni silahlı qulduru tutmuşdular. Rayon prokurorluğu istintaqa başlamışdı. Respublika Prokurorluğu isə işin Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti hərbi komendantının sərəncamına göndərilməsinə əmr vermişdi. İyulun 14-də həmin saqqalı erməni quldurlarını Xankəndiyə guya istintaqa aparmaq üçün Kəlbəcərə 2 hərbi vertolyot gəlmişdi. Nədənsə vertolyotlar nəzərdə tutulmuş meydançaya deyil, şəhər stadionuna endi. Erməni quldurlarını götürüb qalxarkən vertolyotlardan birinin pərləri guya elektrik dirəyinə toxundu. Vertolyot "müvazinetini itirərək" stadionun yanındakı divarın dibinə düşdü. Bu zaman vertolyotun pərləri burada futbol oynayan, həmin vahiməli "dəmir qanadlı quş"ə baxmağa toplaşmış uşaqları biçib-töküdü. O gün Kəlbəcər 8 azyaşlı məktəblinin qanında boğuldu. Kim idi onlar: ermənilərə güllə atanmı?! Başqa xalqın torpağına göz dikənmi?! Bəs nə idi onların günahsız axan qanına bəis?! Onlar türk çocuqları idilər...

Bundan sonra hadisələr daha da gərginləşdi. 1992-ci il aprelin 8-dən 9-na keçən gecə erməni hücum edərkən Dədə Şəmşirinin yurdunu - Ağdabanı ikinci Xo-

calıya çevirməyə çalışdılar. Hücumdan xəbərsiz kənd əhalisi başaçıq-ayaqalın qarlı meşələrə, dağlara çəkildi. Kənd müdafiə edən kiçik dəstə ermənilər tərəfindən zərərsizləşdirildiyindən əhali müdafiəsiz qalmışdı. Bu qanlı faciə zamanı 32 ağdabanlı - qoca, qadın, uşaq həlak oldu, iki nəfəri evdə diri-dir yandırıldı, 7-si isə girov aparıldı. Kənd bütünlükdə odlara qalandı. Səhar tezdən köməyə gələn yerli özünümüdafiə batalyonunun 6 döyüşçüsü də pusquya düşərək həlak oldu. Kəndə köməyə gələn hərbiçilər və mülki adamlar yolda gülləbaranla tutuldular.

Ağdaban faciəsi ermənilərin Kəlbəcəri məhv etmək planlarının signalı idi. Kəndin ermənilərin əlində qalması görünməz fəlakətlərə gətirir, digər kəndlərin işğalını asanlaşdırır, Murov yolunun quldurlar tərəfindən tutulmasına və beləliklə də 52 min nəfərlik əhalinin tamamilə məhvə gətirib çıxarırdı.

Xocalı soyqırımı kimi, Ağdabanın birinci faciəsi də o zaman respublikada dərk olunmadı. Sonrakı hadisələr bir daha təsdiqlədi ki, Kəlbəcərin işğalı, esildə, hələ 1992-ci il aprelin 8-dən 9-na keçən gecə Ağdabanın darmadağın olumasından başlanmışdı.

Həmin günlərdən sonra Kəlbəcərin də ayrı-ayrı kəndlərinin dinc sakinləri gülləbaranla tutuldu, Dikyurd yaylağından yeniyetmə yaşlarında olan Hidayət Cəfərov 500 başdan artıq mal-qara ilə birlikdə tutulub Basarkəçərə (Vardenisə) aparıldı.

Kəlbəcərin müsibətli günlərində qan çanağında boğulan kəndlərlərdən biri, esində isə birincisi Ağdabanla Çayqovuşan idi.

Otaqqayadan keçən qanlı karvan və bir də...

Kəlbəcərin ilk şəhidlik tarixi yazılan 14 iyul 1989-cu ildən sonra orada erməni vandalları tərəfindən törədilən qanlı terror hadisələri sanki silsilə şəklini almışdı. Onların arasında Ağdaban faciəsi daha dəhşətliyi ilə yadda qaldı. Ağdaban bir dəfə deyil, iki dəfə erməni quldur dəstələri tərəfindən darmadağın edildi. 8 aprel 1992-ci il və 26 mart 1993-cü il Ağdabanın işğal tarixləri kimi yaddaqlara yazıldı. Ermənilər Ağdabanı təcə strateji məkan olduğu üçün deyil, esində, Kəlbəcər ədəbi mühitinin beşiyi kimi də çoxdan hədəfə almışdılar. Çünki bu kəndi yitirdiyi Ağdabanlı Qurban böyük sərkərdə Şah İsmayıl Xətəinin silahdaşı olan Miskin Abdal ocağının nəsil davamçısı idi. Bu ocaq məniyyətimizin beşiyi kimi erməniləri olduca ciddi narahət edirdi. Məhz ona görə də hələ 1990-cu il iyul ayının 11-də Ağdərənin Otaqqaya ərazisində Tərtər-Kəlbəcər marşrutu ilə gedən (150-yə yaxın maşından ibarət) karvanın qarşısını kəsərək Dədə Şəmşirin qızı Cinnaz xanımı, millis mayoru, Zərdab rayon millis rəisinin müavini Şahlar Şükürovu (Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı), Aslan Xidirov, ittifaq miqyaslı "İstisu" sanatoriyasında müalicəyə gedən yüzlərlə dinc sakin (əksəriyyəti isə xəstə və qocalardan ibarət) terror nəticəsində qətlə yetirmişdilər.

Bu, ermənilərin əsas və çirkin niyyətlərinin həyata keçirilməsi planının ilkin şərtlərindən biri idi. Min təəssüf ki, miqyası geniş olmayan neçə-neçə belə faciəminiz üstündən sükkulla keçməyimiz nəticədə Ermənistanın torpaq istəhasını bir az da artırırdı...

Kim idi Kəlbəcərin ilk şəhidləri

Kəlbəcər öten əsrin səksəninci illərində özünün sanki intibah dövrünü yaşayırdı. İllər uzununu inkişafdan qalan ucqar dağ rayonuna o zaman ilbə hakimiyyətinə gələn ümummilli lider Heydər Əliyevin qayğısı daha çox hiss olunmağa başlamışdı. Kəlbəcər şəhərinin "Yuxarı düz" adlanan sahəsində yeni yaşayış massivləri salınmışdı. Oradakı beşmərtəbəli yaşayış binaları, şəhər stadionu, RPK və RİK-in, eləcə də digər dövlət strukturlarının yerləşdiyi inzibati binalar, həmçinin mərkəzi kitabxana, musiqi məktəbi və s. şəhərin simasına yə-

niliklər gətirmişdi.

Bu həmin stadion idi ki, o qanlı hadisədən sonra yaxınlığında fidanlarımızın şərəfinə "QƏRƏNFİL - 8 ULDUZ" xatirə abidəsi ucaldılmışdı. Abidənin üzərindəki lövhədə yazılmışdı: "Diqqətə baxın. Oxuyun və unutmayın: Məmmədov Sahib Sultan oğlu (10 yaşında), Səlimov Rəzəm Tofiq oğlu (8 yaşında), Valehov Anar Qardaş oğlu (7 yaşında), İbişov Cahid Təliman oğlu (10 yaşında), Əsgərov Səxavət Dəmir oğlu (14 yaşında), Əsgərov Natiq Məhəmməd oğlu (14 yaşında), Xəlilov Bəxtiyar Rəhim oğlu (11 yaşında), Orucov Azər Zakir oğlu (7 yaşında)...

Kəlbəcərin ilk şəhid balalarının şərəfinə ucaldılmış abidə də bu gün yoxdur, həmin fidanlar və onların qanlı dolan beşikləri olan Kəlbəcər də... Böyümədi o balalar. Şəklə baxın, bir görün heç o balalar böyüyübümü?! Görün şəhid emiləri - Milli Qəhrəman Şahlar Şükürov onları necə yığıb başına! İstəyir ki, ovundursun onları! İstəyir ki, yeddi yaşlı Anar! Azərə milli qəhrəmanlıq dastanını danışsın - "Səkkiz körpə nağılı", "Səkkiz igid nağılı". Səkkiz ana fəryadını... Amma onlar bu nağılı bilir. Onlar bu nağılı qəhrəmanları olduqlarına görə istəyirlər ki, o nağılı mən yazım, mən danışım hələ təzə-təzə "Ana", "Vətən" kəlmələrini öyrənən balalarımız...

Birinci lövhədə 10 yaşlı Sahibin çəkdiyi vertolyot şəklidir. Görəsən, Sahib niyə çəkirdi o vertolyotları? Sahib vertolyotları ona görə çəkirdi ki, o zamanlar ermənilər Kəlbəcəre gələn yolları bağlayıb kəlbəcərliləri onların ümidinə qoymuşdular. Sahib 10 yaşında gələcəyə dərdimizi çatdırmaq istəyəndə biz dərk etməmişdik. Sahib ona görə o vertolyotları çəkirdi ki, bəlkə gələcəkdə pilot olmaq istəyirdi. Bəlkə də çəkirdi ki, bu vertolyotlara bel bağlamayın, ay camaat, bir gün o vertolyotlar anaları gözyaşlı quyacaq. Nə bilək, bəlkələr o qəder ki...

İkinci lövhəni oxuyun: "Dağlıq Qarabağ fitnəkərliliyinin 1989-cu il iyulun 14-də günahsız qurbanları olan bu süd qoxulu balalarımızın xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaq".

Üçüncü lövhə: "Baxın! Diqqətə baxın! Bu şəhid balalarını unutmayın! Əsrin əvvəlindən başlanmış erməni fitnəkərliliyinin ömrünü 1989-cu ildə nöqtə qoyub. Unutmayın ki, bundan sonra 20 Yanvar 1990-cu il faciəsi baş verib. Kəlbəcərdə Otaqqayadək qanlı hadisələr törəndi: Cinnaz Şəmşir qızının, Aslan Xidirovun, Eldar Cəbrayilovun, Şahlar Şükürovun, Sergey Medentsevin nam ömürləri bu dağlarda sona yetib".

İşıqlı səhərlərin birində

Azərbaycanın 1988-1993-cü illərdəki vəziyyəti bəlkə də heç vaxt olmayıb. Doğrudur, illərdən bəri millətimiz qəlbində və ürəyində saxladığı, gerçəkləşməsinə əmin olduğu azadlıq və müstəqilliyin əldə etdi. İndi dünyanın ən diqqətçəkən dövlətlərindən biri olan Azərbaycan Respublikasının ücrəngli bayrağı sivil dövlətlərininki ilə bir sırada dalğalanır. Azərbaycan idmançıları beynəlxalq yarışlarda möhtəşəm qələbələr qazanır, bayrağımızı bayraqlardan yüksəyə qaldırır. Artıq Azərbaycan bir sıra nüfuzu beynəlxalq təşkilatların üzvü kimi söz sahibidir, iqtisadi inkişafına görə dünyada liderlər sırasındadır. Təcavüzkar Ermənistan isə hər tərəfli tənəzzül dövrünü yaşamaqdadır, dünyada iana və yardımlara ehtiyacı olan, böyük dövlətlərin dəstəvəsinə kimi tanınmaqdadır, regional və beynəlxalq layihələrdən təcrid şəraitindədir.

Hər gecənin bir ışıqlı səhəri açılır. Azərbaycanın ışıqlı səhərlərindən birində işğal altında inləyən yurdlarımızın, eləcə də Kəlbəcərin üstünə gün doğacaq. Səmamız da məqsədimiz, məramımız və əməliyyat kimi aydındır, nurludur, 14 iyul 1989-cu il tarixində erməni vertolyotunu biçib-töküyü fidanların əməlləri, yarımçıq qalan ömürləri, gözlərində donan arzuları kimi...

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU,
"Azərbaycan"

Milli qəhrəmanlarımız

Seymur ara-sıra şeirlər yazırdı. Amma heç vaxt çapa tələsmirdi. Deyirdi ki, vaxt-vədə gələr, bu da mümkün olar. Seymur Qəhrəman oğlu Məmmədov vaxt-vədəni müharibənin bitməsi ilə ölçürdü. Sən demə, bu illər hələ çox çətinliklər... O qəder ki, Seymur buna tab gətirmədi. Sovet ordusu sıralarında Almaniyanı, Ukraynanı dolaşandan sonra vətənə döndü, doğma Füzuliyə, böyüyüb boya-başə çatdığı yurda. Onda vəziyyət xeyli gərgin idi. Ermənilər kəndlərimizi ələ keçirməyə cəhd edir, talançılıqla məşğul olurdular. Vəziyyətlə barışmayan Seymur kömüllü özünümüdafiə batalyonuna yazıldı. Özü də döno-döno xahiş edir ki, onu cəbhənin ən qaynar nöqtələrindən birinə göndərsinlər. Hələ 20 yaş tamam olmamışdı. Amma cəsur döyüşçü kimi yaxşı tanınırdı. Səsi-sorağı, qətiyyətli, hünərli hücumları erməniləri də lərzəyə salmışdı.

20 yaşın hünəri

Seymur xatirələrində yazır ki, biz bu yerlərə yaxşı bələdik, qarış-qarış dolaşmışıq. Ona görə də hədəf seçəndə çətinlik çəkmirik. Bizim nəzərdə tutduğumuz gizli mövqelər bir qayda olaraq düşməni vahiməyə salır. Çalışıq ki, seçdiyimiz mövqə ilə düşməni vahimədə saxlaya bilək. Bunu qarşı tərəf özü də etiraf edir. Deyərdim ki, döyüşdə ələ əsas şərtlərdən biri düzgün mövqə seçməkdir. Elə ki düşmənin yerini dəqiq təyin edərsən, onda döyüşün sonu uşurla başa çatır. İstənilən nöqtələrdən birinə zərbələr endirə bilirsən. Bunu hücumlar zamanı dəfələrlə müşahidə etmişəm. Nəticə də uğurlu olub.

Seymur Məmmədovun sonuncu döyüşü 1992-ci ildə olub. Xocavəndin kəndləri uğrunda gərgin döyüşlər davam edirdi. Tərəflər arasında təhizat sarıdan ciddi fərq vardı. Ermənilər öz havadamları tərəfindən güclü silahlandırılmışdı. Belə döyüşlərdə qalib gəlmək asan deyildi. Amma Seymur özündə daxili güc tapıb inamla hücumları davam etdirirdi. Sonuncu hücumda hər birində on erməni qulduru olan 15 daşyaq nöqtəsinə ələ keçirdi. O, 20 yaşın çətinliyinə sığmayan igidliklər göstərdi. Ermənilər hücumla keşsələr də, Seymurun dəstəsinin çoxsaylı zərbələri qarşısında dözümlü göstərə bildirdi. Düşmən cəsur döyüşçünün səmərəli mövqeləri məhv etmək üçün snayperdən istifadə etməli oldu. Və beləliklə, erməni quldurları Seymurun sonuncu hücumunun qarşısını çətinliklə ala bil-

dilər. Deyirlər ki, həmin günü ermənilər bayram kimi qeyd ediblər. Çünki Seymurun yaratdığı vahimələrdən, təhlükələrdən canlarını qurtarırdılar. O vaxtlar bu barədə erməni mətbuatında da xeyli yazı dərc olunmuşdu.

Onu tanıyanlar, yaxınları, doğmaları hər dəfə Şəhidlər xiyabanına gəlib Seymuru ziyarət edəndə o qəder tanımağıqları adamları görürdülər ki... Bu, Milli Qəhrəmana olan böyük hörmət və ehtiram idi. Deyirlər ki, Seymurun müdafiə etdiyi kəndlərin sakinləri, Xocavənd camaatı onu unutmurlar. Onlar səmimiyyətlə etiraf edirlər ki, bu gün bizim yaşamağımızda Seymurun haqqı çoxdur. O, adamları daha təhlükəsiz yerlərə çatdırmaq üçün cəhd-cəhd edir, onlara daşyaq olurdu.

Xocavəndin Məlikcanlı kəndində bir uşaq böyüyür. Adını da Seymur qoyublar. Onu hələ körpə vaxtında erməni quldurlarının gülləsindən xilas edən qəhrəmanın adını... O illərdə Seymurun üzünü görməyənlər bu gün də əməllərini xatırlayı, qəhrəmanlığını dilə gətirirlər. Bu gün onun qısa ömrünü uzadan ölü-biçiyə sığmayan qəhrəmanlığıdır. 20 yaş nədir ki... Amma bu illər dəyərlər, onu ucaldan, unudulmaz edən Seymurun öz cəsarəti, qəhrəmanlığıdır...

Hələ illər ötcək, Seymur haqqında o qəder xoş sözlər eşidəcəyik ki... Özü də təkcə öz qohumları, doğmaları yox, onun xilas etdiyi, müdafiəsində dayanmış adamlar bu igidlikdən doymusuz

xatirələr danışır, onun adını əbədi yaşadırlar.

Füzulidə bir məktəb var: 2 sayılı orta məktəb. Bu gün həmin təhsil ocağı Seymur Məmmədovun adını daşıyır. Ən maraqlı xatirələr, yaddaqlan günlər məktəbdə ucaldılan həmin büstün önündə xatırlanırlar. Bu yerdə Seymur Məmmədov hamıdan uca görünür. Ona görə ki, cəmi 20 yaşda bu mənəvi haqqı, ucalığı qazanmışdı. Bu məktəbdə Seymurun adı ilə bağlı tədbirlərin sayı çox olur, uşaqlı-böyüklü onu yad edirlər, arzularından, istəklərindən danışirlər. Döno-döno xatırlayırlar ki, onun çox arzuları yarımçıq qaldı. Ən böyük arzusu isə düşməni axıra qədər məhv etmək idi... Amma bacardığı etdi. İmkansızlıq cəmləşdirib doğma yurdunu, elini, obasını qorumağa çalışdı. Atasının, anasının, doğmalarının etimadını doğrultmaq üçün gücünü əsirgəmədi. Bu gün fəxrli deyirlər ki, Seymur Azərbaycanın ən cavan Milli qəhrəmanlarından biridir. Bu yaşda belə tanınmaq, vətən qarşısında bu qədər xidmətlər göstərmək hər adamın işi deyil. Özü yazırdı ki: "Dolanıb, dolanıb axırda, vətən, mən sənin qoynuna sığdım həmişə..."

Vətən sənə müqəddəs Şəhidlər xiyabanında yer ayırdı, özü də ehtiramla! Bu gün o zirvədən əzəmətli görkəmlə, sərrast baxışla dünyaya boylanırsan. Bu ucalıq, bu hünər sənə çəşarır.

Bəşir ŞƏRİFLİ,
"Azərbaycan"

Ermənistan Paşinyan iqtidarına etibar etmir

Köhnə problemlər olduğu kimi qalıb, əhali çıxış yolunu xaricdə axtarır

Ermənistanda cərəyan edən son hadisələrin təhlili bu ölkədə yeni iqtidara qarşı da dərin bir etimadsızlığın hökm sürdüyünü üzə çıxarıb. Baş nazir səlahiyyətlərini icra edən Nikol Paşinyan isə hər vaxtla hakimiyyətinin möhkəmləndirməyə çalışır. Amma ölkənin bütün sahələrdə, o cümlədən sosial sferada artan problemləri artıq indidən Paşinyan üçün ciddi çətinliklər yaradır.

Digər tərəfdən görünən həm də budur ki, dünənə qədər demokratiya və qanunçuluqdan dəm vuran Paşinyan vəzifəsini qoruyub saxlamaq üçün ən radikal addımlara gedir. Məhz belə vəziyyətdə problemlər üçün boğulan Ermənistan əhalisi yeni hükmətdə də etibar etmir.

İnzibati metodlar işə salınıb

On il müddətində hərbi xunta rejiminə rəhbərlik etmiş Serj Sarkisyanın qardaşı oğlanlarından biri həzırda Ermənistanda həbsdədir, digəri isə Çexiyada həbs olub. Resmi Yerevan Narek Sarkisyanın ekstraditsiyasına çalışır. Bunun üçün artıq Çexiya hökumətinə sorğu ünvanlanıb. Narek Sarkisyan silah, narkotik maddə saxlama, dələduzluq, adam oğurluğunda ittiham olunaraq beynəlxalq axtarısa verilib. O, dekabrın 6-da Çexiyanın paytaxtı Praqada saxlanılıb. Sarkisyanın qardaşı oğlu Qvatemalaya məxsus saxta pasportla yaxalanıb. Məlum olub ki, Narek adını Franklin Qonzalez olaraq dəyişdirib.

Erməni mediası yazır ki, esində, Paşinyan rəqiblərinin tam sirdən çıxarmaq üçün inzibati metodlardan yararlanırlar. Bunun daha bir tədqiqatçı kimi sahibkar Samvel Mayrapetyanla olan durum göstərilir. Qeyd edək ki, artıq Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi də ölüm ayacağında olan Samvel Mayrapetyanın pasportunun elindən alınması və müalicəsinə imkan verilməməsi ilə bağlı Ermənistan hökumətindən izahat tələb edib. Sahibkarın vəkilləri bildirir ki, hakim konsiliumu Mayrapetyanın müalicəsinin Ermənistanda mümkün olmadığı barədə

21 mindən çox cinayət qeydə alınıb

Bu, işğalçı ölkənin əsas tədqiqat resursları mərkəzi olan Qafqaz Barometri Tədqiqat Resursları Mərkəzinin keçirdiyi sorğu zamanı məlum olub. Mərkəzin məlumatına əsasən, Ermənistanda əhalinin yalnız 3 faizi hökumətə inanır. Sorğuya əsasən, cəmiyyətdə yeni iqtidara etimadsızlıq mövcuddur. Bildirilir ki, öten il hərbi xunta rejiminə son qoyulsa da, fərqli heç nə baş verməyib. Köhnə problemlər olduğu kimi qalıb. Bu səbəbdən də əhali çıxış yolunu xaricdə axtarır.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri atəşkəsi pozmaqda davam edir

Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində iriçaplı pulemyotlardan da istifadə etməklə sutka ərzində atəşkəs rejimini 26 dəfə pozub.

Müdfaiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, Ermənistan Respublikasının Berd rayonunun Mo-

rəy verib və onun xarici ölkələrə birinə aparılmasını tövsiyə edib. Pasportu istintaq orqanları tərəfindən alınan sahibkarın vəkillərinin müraciətinə mənfi cavab verilib. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin Ermənistan prokurorluğuna göndərdiyi sorğu da cavabsız qalıb.

Sahibkarın vəkillərinin bəyanatında deyilir: "Təəcübülsüz odur ki, Avropa məhkəməsi bir gün müddətində bu məsələ ilə bağlı müvafiq tədbir görsə də, vətəndaşının həyatını qurtarmağa borclu olan dövlət orqanları bu məsələyə biganə yanaşırlar".

Ermənistanın N2 televiziya kanalının sahibi Mayrapetyan Yerevan məhkəməsinin qərarı ilə 62 min dollar girov müqabilində ev dustaqlığına buraxılıb, lakin onun pasportu qaytarılmayıb. Sahibkar rüşvətə vəsitəçiliklə ittiham olunur. Amma erməni mediası onun sabiq prezident Serj Sarkisyanı yaxın olduğu üçün bu problemlərlə üzlişdiyini yazır.

Hakimiyyət avtoritar nəzarət idarəetmə üsluna üstünlük verir

Erməni analitik Sarkis Artsruni bu fonda hesab edir ki, Paşinyan və komandasının həll etməsi vacib olan ciddi problemlər var: "Keçən ilin aprel ayında Paşinyanı çevriliş yolu ilə hakimiyyətə gətirən cəmiyyət ondan inqilabi islahatlar və Ermənistanı böhran bataqlığının içindən çıxarmağı gözləyir. Lakin erməni ekspertlər bu barədə pessimistdirlər. Hesab edilir ki, Nikol Paşinyanın komandası tərəfindən konkret nəticələrin əldə edilməsinə hesablanmış təbliğat təzisiəri praktikada müsbət nə-

ticələrin əldə edilməsinə imkan verməyəcək.

Dekabrın 9-da keçirilən parlament seçkiləri Ermənistanı cənabət cənabət sistemini sona çatdırıldığını elan etsə də, əsas gözləntilərdən biri də keçmiş prezident Robert Kocaryan və ona bağlı klana qarşı mübarizənin daha da sərtləşəcəyidir. Digər tərəfdən, yeni hakimiyyətdən yaradıcı qərarlar, davamlı iş və siyasi iradə tələb edilərsə, Paşinyanın konkret "yol xəritəsi" nə malik olub-olmadığı da naməlumdur".

Ekspert qeyd edib ki, inqilabdan keçən 9 ay ərzində Paşinyan sosial-iqtisadi və siyasi islahatlarla bağlı bir neçə bəyanat versə də, onun 2019-cu il üçün prioritet elan etdiyi "iqtisadi inqilab" hansı formada həyata keçirəcəyi belli deyil: "Postinqilab dönəmində keçirilən seçkilərin keyfiyyəti də Ermənistanı xarici investisiya axınına təkan verməsi üçün əsas ola bilməz, çünki yeni hakimiyyətin hansı xarici siyasi xətt üzərində gedəcəyi dəqiq-ləşdirilməyib. Hələlik isə Paşinyan yalnız daxili sabitliyə və hakimiyyətinin gücləndirilməsinə yönəlik siyasi məzmunlu addımlar atır. Bu isə yeni hakimiyyət üçün avtoritar nəzarət idarəetmə metodologiyasına üstünlük verdiyi ehtimalını yaradır. Digər yandan da, Paşinyanın komanda quruculuğunda etibar etdiyi və "teknokrat" adlandırıldığı nazirlər və komandanın digər üzvləri etimadı doğrultmur. Bu isə Paşinyanın mövqelərini laxtada bilər".

Hesab edilir ki, Paşinyan vəd etdiyi islahatları yerinə yetirmək əvəzinə keçmiş hakimiyyətin siyasətini davam etdirsə, Ermənistanda daha böyük problemlər yaranacaq.

Elçin CƏFƏROV,
"Azərbaycan"

bürt, Xocavənd rayonunun Kuropatkino, Füzuli rayonunun Qobu Dilağarda, Cəbrayıl rayonunun Mehdi kəndləri yaxınlığında, həmçinin Goranboy, Tərtər, Ağdam, Xocavənd və Füzuli rayonları ərazisindəki ədsiz yüksəkliklərdə yerləşən mövqelərdən də ordumuzun mövqeləri atəşə məruz qalıb.

Silsilə tədbirlər keçirilir

Qazax rayonunda 20 Yanvar faciəsinin 29-cu ildönümü ilə bağlı silsilə tədbirlər start verilib. Rayon Aqrar İnkişaf Mərkəzində, statistika idarəsində, kommunal müəssisələr kombinatında, təhsil müəssisələrində keçirilən anım mərasimlərində iştirakçılar o müdhiş gecədə törədilən qırğınları azərbaycanlılara qarşı soyqırım kimi dəyərləndirirlər.

Xatırladılır ki, 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə 146 nəfər öldürüldü, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər qanunsuz həbs edildi, 200 ev, 80 avtomobil, o cümlədən təcili tibbi yardım maşınları, dövlət əmlakı və şəxsi əmlak məhv edildi. Hələ olanlar arasında qadınlar, uşaqlar və qocalar, tibb işçiləri də var idi. Lakin qabaqcadan hazırlanmış bu təvəvükar aksiya Azərbaycan xalqının demokratiya və milli azadlıq uğrunda mübarizəsini qıra bilmədi. Əksinə, Azərbaycan xalqı uzun illərdən bəri arzusunda olduğu müstəqilliyə qovuşaraq sülhün əldə etdi.

Tədbirdən əvvəl faciə qurbanlarının əziz xatirəsi bərdəqiqətlik sükutla yad edilir, sonra faciəni əks etdirən sənədli filmlər nümayiş olunur. O qanlı gecədə törədilən vəhşiliklərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün respublika Prezidentinin apardığı məqsədyönlü işlərə yüksək qiymət verən iştirakçılar tökülən nəhaq qanların yerdə qalmaqacağına əminlik ifadə edirlər. Diqqətə çatdırılır ki, 20 Yanvar faciəsi məhiyyətinə görə dövlətin öz

xalqına qarşı tarixdə misli görünməmiş təcavüzü, keçmiş SSRİ və Azərbaycan SSR konstitusiyalarının kobudcasına pozulması idi. O gecə SSRİ dövləti dinc əhəlinin üstünə qoşun yeritməkə BMT Nizamnaməsini, beynəlxalq hüquq normalarını pozdu. Həmin vaxt respublikanın sərəştəsiz rəhbərlərindən fərqli olaraq, ümum-millil lider Heydər Əliyev həyatını təhlükə qarşısında qoyaraq faciənin ertəsi gün Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrek bəyanatla çıxış edib xalqımızın başına gətirilən müsibəti bütün dünyaya çatdırdı. Dahı rəhbər ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra isə 1994-cü ildə 20 Yanvar faciəsinə əli qanunverici orqan olan Milli Məclisdə hüquqi qiymət verildi.

Sabir ƏLİYEV, "Azərbaycan"

Ən qədim bəşər övladlarının məkənidir Azərbaycan. Daşlaşmış abidələri bu ecəzkar məmləkətin ilk sivilizasiya məskənlərindən biri olduğunu təsdiq edir. Tariximizin daş kitabəsi - Qobustan bəşər cəmiyyətinin ilkin dövründə yaşayan insanların həyat tərzi, məişətini, məşğuliyyətini, mədəniyyətini, incəsənətini əks etdirir.

Tarixin daş izləri

Ulu əcdadlarımızın minillər boyu necə yaşadıkları, həyat tərzi, məişəti, rəqsləri, kulinariyası, ovçuluğu, maldarlığı, eyni zamanda, düşüncələri, arzuları, xəyalları Qobustandakı qədim qayaüstü təsvirlərdə iz saldı. Həmin daş abidələr yalnız Azərbaycan üçün dəyərli deyil. Dünyanın ilk sivilizasiya mərkəzlərindən biri olduğu üçün Qobustan dünya miqyaslı, dünya əhəmiyyətli tarixi abidədir. Qobustanşünas Cəfərli Rüstəmov "Qobustan dünyası" əsərində yazır: "Qobustanda aparıldığı arxeoloji qazıntı və tədqiqatların nəticələri göstərir ki, burada - Böyükdaş və Kiçikdaş dağları sahəsində qədim insanın yaşaması tarixi üst Paleolit dövrünün sonu, Mezolit (orta daş) dövrünün əvvəllərindən, ümumən 18 min il əvvəlki dövrdən başlayır. Ola bilsin ki, ondan da 3-4 min il əvvəl buraya insan ayağı deyib və hələlik o dövrün düşüncəsi qayalıqların altında qalıb və ya sadəcə olaraq aşkar olunmayıb". Tanınmış norveçli sayyax Tur Heyerdal isə bildirirdi: "Qobustan kökləri çox qədimlərdə gedib çıxan və hətta Mesopotamiyadan daha qədim, doğru tarixi indiyədək öyrənilməyən mədəniyyət incisidir. Qobustan qədim insanın bacarıq və düşüncəsini rəsmlər vasitəsilə bizə çatdıran məkəndir".

Tarix və mədəniyyət üçün müstəsna əhəmiyyəti nəzərə alınaraq Qobustan qayalıqları 1966-cı il sentyabrın 9-da respublika Nazirlər Sovetinin 509 №-li qərarı ilə 4400 hektardan artıq ərazini əhatə edən Dövlət Tarixi-Bədii Qoruğu kimi qeydiyyatla alındı. 2007-ci ildə Qobustan qoruğu "Qobustan qayaüstü rəsmləri mədəni landşaftı" adı ilə UNESCO-nun ümumdünya mədəni irsi abidələri siyahısına daxil edildi.

Qorucu əsasən üç dağın - Böyükdaş, Kiçikdaş və Cingirdağın yerləşdiyi böyük ərazini əhatə edir. Ümumilikdə 100 mindən çox arxeoloji materiallar toplanan bu ecəzkar yerlərdə bəzi qaya parçaları da öz xüsusiyyətlərinə görə dünyadakı daşlardan fərqlənir.

Qabilə daşı

Bu gün Qobustan Dövlət Tarix-Bədii Qoruğu Muzeyinin ən maraqlı abidələri sırasında qavaldaş da var. Bu

Dünyanın ilk musiqi aləti - QAVALDAŞ

böyük qaya parçası daş dövründə yaşamış insanların istifadə etdikləri musiqi alətidir. Səthinə zərbə vurulduqda qaval, dəf, nağara, təbil kimi səslənən həmin daşlar həm də musiqinin qədimliyindən xəbər verir.

Tədqiqatçıların fikrincə, dünyada ilk musiqi aləti qavaldaş olub. Qavaldaşın yaranma tarixi, mütəxəssislərin rəyində görə, 1-1,5 milyon il əvvələ, yəni Daş dövrünə gedib çıxır. Tədqiqatçı Şakir Qabışanlı qeyd edib ki, dünyada ilk musiqi sədələri 10 min il bundan əvvəl qavaldaş ətrafında yallı ilə başlayıb.

Adının mənasına gəlincə, araşdırmaçıların bir çoxu bu qənaətdədir ki, qavaldaş "qəbilə daşı" deməkdir. Əhəngdaşdan əmələ gəlməsi və tərkibində çinillərin yaratdığı boşluqlar səbəbindən qavaldaşdan zərb alətlərinin səsi çıxır. Hələ Neolit dövründən başlayaraq qavaldaşın istifadəsi genişlənib. Musiqişünas Abbaslu Nəcəfov isə yazır: "Lakin cingir sözü dilimizdə başqa bir fikri də ifadə edir. Cingir - qızıqlıqın növlərindən biri olan alıcı kiçik qorun adır. Bəlkə də bu ərazilərdə (Cingirdağda) bir zamanlar cingir qışunun da-

ha çox yayılması səbəbindən həmin yer Cingirdağ adlandırılıb".

1939-cu ildə İshaq Cəfərzadə Qobustanda tədqiqatçılara başladı. Ancaq Böyük Vətən müharibəsi illərində işləri davam etdirə bilmədi. Onun tələbəsi Cəfərli Rüstəmov qavaldaşın tapılması və çalğı aləti olduğunu müəyyənləşdirməsi barədə bildirir: "Bu haqda İshaq müəllim belə nəql edirdi ki, 1947-ci ildə axtarışda olarkən bir dəfə, yazın istisində yorulub, Cingirdağ zonasında yaxınlıqdakı çoban dəyələrinə yaxınlaşmışam. Onun yorulmuşu su istəyir. Onu yorulmuşu görüb əlaçığa dəvət edirlər, kərəməz verirlər, içir, sonra oturub bir qədar dincəlmək istəyir. Düşüncədəkilər onun başına yığışmış işi ilə maraqlanırlar, söhbət edirlər. Bir azdan çobanların birqədri yolda görünür (o, düşüncədə yox imiş) və yaxınlaşmış sürünün harada olduğunu soruşur. Çobanlardan biri cavab verir ki, "qaval çalan daşın yanındadır". İshaq müəllim bu cümləni tutur və soruşur: "Sürü haradadır dediniz?" Çoban cavab verir ki, "qaval çalan daşın yanındadır". İshaq müəllim maraqlı görünür, çobanları o daş haqda soruşmağa tutur. Deyirlər ki, bəli, Cingirdağın şimal-şərq ətəyində belə bir daş var ki, qaval kimi səslənir. Onu nağara kimi çalıb səsləndirmək olur. İshaq müəllim xahiş edir ki, daşı ona göstərsinlər. Bir nəfər gedib daşı göstərir. İshaq müəllim deyirdi ki, çoban daşı çaldı və daşdan ələ bir maləhəl səs qopdu ki, az qalmışdır mən özüm də oynayam. Bir də deyirdi ki, mən maldarların çoxundan, qocasından da, cavanından

da soruşanda ki siz nə bildiniz bu daş nağara kimi səs çıxır və ona "qaval çalan daş" adını kim verib? - hamısı çiyinlərini çəkib deyirdilər: "Nə bilim, ata-babadan, gözümüzü açandan onu "qaval çalan daş" deyə eşidib tanıyırdım".

Birlik simvolu

Qobustanda bir neçə qavaldaş var. Lakin bunların arasında böyüklüyünə, səs təmrinə görə ikisi xüsusilə fərqlənir. Onlardan birincisi Cingirdağın şimal-şərq ətəyindədir və Yazılıtpə qədim qayaüstü təsvirlər kolleksiyası üzrə 114 №-li daş kimi qeydə alınıb. Həmin daşın orta hissəsində qalınlıq 70 sm-dir. Şərqə doğru isə nazikləşir. Daşın ümumi uzunluğu 270 sm-dir.

Qavaldaşın özünəməxsus cəhətlərindən biri səsini çıxması üçün yara təmas etməməsidir. Ona görə bu daş müəyyən qədar torpaqdan yüksəkə qoyurlar. Alt daşlarla üst daş arasında müəyyən boşluq var, dəre ilə çərəyəyən edən hava axını bu boşluqdan keçir.

Qavaldaş qədim insanlar üçün birlik simvolu idi. Onun ətrafına toplaşaraq dini və bayram mərasimləri keçiriblər. Ayrı-ayrı qəbilələrin üzvləri həm də ova çıxdıqları zaman müxtəlif musiqilər altda rəqs ediblər. Bu gün isə qavaldaş dəyərlə abidədir. Cingirdağın ətkələrindən ondan iki min il əvvəllərə aid edilən qaya rəsmləri ilə yanaşı, qavaldaş da tariximizdən soraq verir.

Zöhrə FƏRƏCOVA, "Azərbaycan"

Dünya olduğu kimi

3 ildən sonra Marsda yaşaya biləcəyik

Amma 1 ilimiz 687 gün, suyumuz daha duzlu, çəkimiz isə 60 faiz az olacaq

Mars həyatı şərtləndirən su, oksigen və atmosfer təzyiği baxımından yetersiz olsa da, Yer planeti ilə bir çox ortaq nöqtəyə sahibdir.

Planetimizlə müqayisədə Mars daha az kütləyə və daha kiçik ölçüyə sahibdir. Mars dünyanın yarısından bir az böyükdür. Dünyanın həcminin 15 faizinə, kütləsinin 10 faizindən artıqına sahibdir. Amma Marsın Yerlə bəzi oxşarlığı bir gün orada da həyatın mümkün ola biləcəyinə işarə edir.

Dünya kimi, Marsda da dörd fəsil yaşayır. Hər fəsil üç ay davam edən dünyadan fərqli olaraq, Marsda mövsümlər daha uzundur. Marsın Günəş ətrafındakı bir dövrüyyəsi 365 deyil, 687 gün davam edir. Yəni Marsın bir ilinin uzunluğu iki ilinə bərabərdir.

Rəngli aurora işıqları sadəcə dünyaya xas bir şey deyil. Marsın da özünəməxsus aurorası var. Marsda bir gün 24 saat 40 dəqiqədir.

2008-ci ildə NASA tərəfindən Marsın bəzi yamaclarında su axını kəşf edildi. Bu su yay aylarında maye halında olur, qışda isə donur. Marsın yayı Dünyanın yayından çox soyuq keçir. Marsda olan su dünyadakına nisbətən çox duzlidir. Bu planetdə günəşin batışı mavi rəngdə olur.

Marsdakı hava təzyiği dünyadakının 10 faizi qədərdir. Alimlərin fikrincə, burada bitki yetişdirmək mümkündür. Deyilənə görə, Marsın torpağı çəmənləndirilsə, burada 10 növə qədər bitki yetişdirmək olar. Məsələn, pomidor, çovdar, turp, ispanaq, çuğundur, soğan və daha nələr...

Marsda dünyadakı bir şələyə bənzərən geoloji möcüzənin varlığı kəşf edildi. Ancaq ərimiş lavalarla doudur.

2022-ci ildə bu planetdə yerləşəcək insan koloniyasında yaşamaq üçün artıq 100 mindən çox insan müraciət edib. Bu gün isə Marsda 7 ədəd robot yaşayır. Onu da unutmayın ki, Marsda dünyadakı ağırlığının 60 faizini itirirsiniz. Dünyada 100 kilonuzsuzsa, orda 38 kilo olacaqsınız.

Fərizə ƏHMƏDOVA, "Azərbaycan"

Tolstoy arvadından, Hüqo isə qocalıqdan qorxurmuş

Hər birimizin tanıdığı Tolstoy arvadının deyilənindən canını qurtarmaq üçün evdən qaçıb arvadı yataca kimi bir qatar stansiyasında gözləyirmiş.

Çarlz Dikkens boş vaxtlarında kimsəsizlər morquna gedirmiş.

Viktor Hüqo isə yaşlanmaqdan çox qorxmuş. Deyilənə görə, bu, onda ciddi fobiya çevrilmiş.

İşiq sürətlidir, yoxsa səs?

İşıqın və ya səsin daha sürətli olması barədə fərqli fikirlər var. İşiq saniyədə 300 min km, səs isə orta hesabla saatda 1220 km sürətlə hərəkət edir. İşiq keçdiyi şərətin ağırlığından asılı olaraq sürətini dəyişir.

Səsin sürəti isə şərətin istiliyi və hava təzyiqinə görə, eyni zamanda havanın ağırlığına görə dəyişir. Səs fərqli mayelər içində də fərqli sürətlə hərəkət edir. Hava isti ikən daha sürətli hərəkət edir, soyuq ikən isə yavaşlayır.

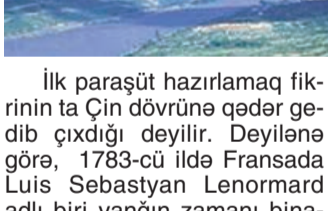

Günəşdə atom partlayışı

Günəş Günəş sisteminin ən böyük cisimidir. Çox isti və həmişə də yanan bəzi qazlardan ibarətdir. Bu səbəbdən səthində hər saniyədə milyonlarla atom bombası partlayışı ilə eyni gücdə partlayışlar olur.

Bu partlayışlardan boyu dünyanın böyüklüyünün 40-50 qatına çıxan alovlar fısqırır. Günəşin xarici səthindəki istilik 6 min dərəcə, içindəki istilik isə 12 milyon dərəcədir.

Paraşütlə ilk tullanmış... it olub

İlk paraşüt hazırlamaq fikrinə Çin dövründə qədar gəlib çıxdığı deyilir. Deyilənə görə, 1783-cü ildə Fransada Luis Bəstyan Lenormard adlı biri yanğı zamanı bina-dan tullanmağın yolunu axtarırmış.

O, çiyinlərinə bağladığı çətilərlə ağacdan tullanır və belecə, paraşüte bənzər bir aləti kəşf edir.

Araşdırmalara görə, paraşütün ilk cizmaçılarları Leonardo Da Vinçiyə məxsusdur. O, paraşütün ilk rəsmini 1485-ci ildə çəkib.

1785-ci ildə Fransada sınaq olaraq yüksəklikdən paraşütlə aşağıya it atılır. Və həmin it dünyada paraşütlə tullanmış ilk canlı olaraq bilinir.

Volf Qriqoroviç Messinq XX əsrin ən məşhur ekstranslərinin olub. Telepat, hipnozcu kimi tanınan Volf 1899-cu il sentyabrın 10-da o dövrlər Rusiya imperiyasının tərkibində olan Varşavanın yaxınlığındakı Qura Kalvariya kəndində doğulub.

Kasib yəhudi ailəsində böyüyüb və həmişə də qeyri-adi yaddaşı, müşahidə qabiliyyəti ilə seçilmişdir. Günün birində Volf qarantılıq kənd yolunda ağı paltarlı, iri cüssəli, gur səsi bilən kişi ilə qarşılaşıb və həmin şəxs ona "Sən Tanrının emriylə işibota getməlisən" deyə əmr edib.

Anadəngəmə əsəb xəstəsi olan Volf bu hadisədən o qədər həyəcanlanır ki, huşunu itirir, bir neçə gün xəstə yatar. Sonradan baş verənləri atasına danışır və evin ağsaqqalı onun Tanrının emriylə hərəkət etməli olduğunu bildirir.

Qeyri-adi qabiliyyətini də ilk dəfə Berlinə getmək üçün mindiyi qatarda kəşf edir. 13 yaşlı oğlan bilet əvəzinə beladçiyə adı kağız parçası uzadır və sadəcə, çox istəyir ki, bu

kağızı bilet kimi qəbul edilsin. Baş tutur! Volf ilk dəfə anlayır ki, tutulduğu "Ay xəstəliyi" təkcə gecələr durub gəzməklə yekunlaşmışdır, o, həm də hələ siriini bilmədiyi qeyri-adi qabiliyyətə malikdir.

Günün birində yorğunluq və aclıqdan bayılmış 15 yaşlı Volfu Berlin küçəsində tapıb berlinli psixiatr Abelin yanına gətirirlər. Abel ilk müşahidələrindən sonra qeyri-adi qabiliyyətin olduğunu başa düşür və gələcək telepat burada ilk dərsini alır. Messinqin orqanizmi öz gücünü saxlayaraq katelep-siyaya düşürdü və Volf bunu istədiyi an edə bilirdi. Beləliklə, Messinqin "səhnə" fəaliyyəti başlayır. O, sirkərdə "meyit"

rolunu oynayırdı. Zamanla başa düşür ki, başqa insanların fikirlərini eşitməyi bacarır. Öz çıxışları ilə Avropa və Cənubi Amerikanı gəzir. O vaxtda Volf bütün dünyada şüurlara təsir edən və onları istədiyi kimi idarə edə bilən bir insan kimi məşhurlaşır.

İkinci Dünya müharibəsi zamanı Messinq həbsxanaya düşür. Burada da öz qeyri-adi qabiliyyətindən istifadə edir. Həbsxana gözetçilərinin bəzi şüurlarına təsir edir və təlqinlə qapını onlara açırdıraq onları içəri salır. Qaldığı hücrənin qapısını isə arxadan bağlayaraq qaçır.

Messinqin yolları Stalinlə də kəsişir. Stalin Messinqə

Bilirsinizmi...

- + Kişilər günəşli günlərdə şiddət göstərməyə daha çox meyilli olurlar.
- + Qadınlardakı sinir re-septorlarının sayı kişilərdəkindən ikiqat çoxdur. Buna görə qadınlar daha çox hiss edirlər. Ancaq ağrıya qarşı davamlılıqları daha güclüdür.
- + Pulun metallik qoxusu, əslində, dəmir və ya mis ilə reaksiyaya girməyə başlayan bədən yağlarının səbəbi olduğu bir qoxudur.
- + Eskimoslar soyuqdan yeməkləri donmasın deyər istifadə edirlərmiş.
- + Qanımızın orqanizmi-mizdə hərəkəti, sadəcə, 22-23 saniyə təşkil edir.
- + İnsanlıq tarixinin başlanğıcından etibarən orta hesabla 111 milyard insanın öldüyü təxmin edilir.
- + Bədənin temperaturumuz yuxu nizamı ilə sıx bağlıdır. Çox isti yay günlərində rahat yuxu yata bilməyimiz də bununla əlaqəlidir. Yaxşı bir yuxu üçün ideal temperatur 18-30 dərəcə arasında olmalıdır.
- + İrəliyə doğru addımladıqda insan bədəninəki 54 əzələ işləyir.
- + Birinin simasını tanımaq üçün beynin sağ tərəfi istifadə edilir.
- + Bal günəş görmədikcə qotiyon xarabə olmaz.
- + Səmadakı ulduzların sayı dünyada olan bütün çimərliklərdəki tüm dənələrin sayından da çoxdur.
- + Soğan doğrayarkən saqqız çeynəməyi, gözləriniz yaşarmayacaq.
- + İnsanın bədəninəki ən güclü əzələ çənə əzələsidir.
- + Dünyanın ən uzun tıxacı 12 gün davam edib. Tıxacda qalan maşınlar gündə 1 km irəliləyə bilərlər.
- + Everest dağında indiyədək 200-dən çox alpinist cəsədi tapılıb.
- + İnsan ömrü boyunca dünya küresini təxminən üç dəfə gözəcək qədər yeriyir.
- + Gecələr, gündüzdən fərqli olaraq, boyumuz 1 sm qısılır.
- + Soyuq otaqda yatmaq kabus görmək ehtimalını artırır.
- + Spirtli içkidən sonra qəhvə içmək insanı ayıltır. Əksinə, spirtin effektivini daha da artırır.

etibar etməyə və onunla işləməyə başlamamışdan önce onu sınaqqa qərarına gəlir. Messinqə dövlət bankına getməsi və hər hansı bir sənəd olmadan irihəcmli bir məbləği əldə etməsi tapşırılır. Onu ilk zabit də müayinə edir. Volf öz cib dəftərcəsindən bir vərəq cırrı və zabitlərə göstərir. Daha sonradan isə vərəq kassirə verir. Kassir isə diqqətlə boş vərəqə baxır və ciddi şəkildə digər sənədlərin çərisinə qoyduqdan sonra Volf Messinqə 100 min rubl təqdim edir. Messinq zabitlərin yanına qayıdır və pulları onlara göstərir.

Lakin bu, Stalinə qane etmir. O, Messinqə Kremldəki kabinetinə icazəsi daxil olmağı tapşırır. Bununla yanaşı, qapıdakı gözetçilərə ciddi şəkildə onu içəri buraxmamaq tapşırılır. Ekstrasens bu yeni tapşırığı öhdəsindən də asanlıqla gəlir. O, tek içəri girməklə kifayətlənir və içəri girdikdə Stalinə əli ilə salam da verir.

Messinq ömrünün sonuna qədər tənha yaşayıb. O, 1974-cü il noyabrın 8-də ürəyində keçirilən cərrahiyyə əməliyyatı zamanı dünyasını dəyişib.

Qonaq-qaralı Bakı

2018-ci ilin səs-küysüz kəşfləri

Birinci dəfə araba təkəri kəşf olunanda, çox güman ki, küsüz ötürməyib. Uzun illər boyu başəriyyətin əsas kəşflərinin böyük əks-sədəsi olub. Lakin indi insanlar yeniliklərlə o qədər də heyrlənmirlər. Ona görə ki, bir ildəki kəşflərin sayı əvvəlki əsrlərdənkindən müqayisəolunmaz dərəcədə artıqdır. Bəzən isə min ilin kəşfləri müasir elmin bir aylıq nailiyyətləri ilə müqayisədə zəif görünür. Amma hər halda planetin ötənlik innovasion məzmun daşıyan vacib kəşflərini sadalamağa dəyər.

İnsanın DNT kodunun redaktəsi. Çində yeni modifikasiya olunmuş uşaqların peyda olması xəbəri öten ilin ən vacib hadisələrindəndir. Professor Xe Czyankun embrionun DNT kodunu redaktə edərək CCR5 genini ayıraraq çıxarmağı onun QİCS infeksiyasına qarşı müqavimətini bərpa edə bilib. Dünyaya gələn iki kiçik qızın ataları QİCS virusuna yoluxsa da, körpələr vaxtında və sağlam doğulublar. Amma eksperimentlərin uğurlu keçməsinə baxmayaraq, elm aləmində etik baxımdan qəbuləlməz addım kimi narazılıqla qarşılanmışdır. Professorun çalışdığı Cənub Universiteti bu layihəyə bağlı olmadığını rəsmi surətdə bəyan etmiş, alimin isə hələ öten ilin fevralında vəzifəsindən getdiyini bildirmişdir.

Günəşin öyrənilməsi. Amerikanın "Parker Solar Probe" adlı kosmik avtomatik stansiyası fəzaların tədqiqində ilk dəfə Günəşə digər kosmik aparatlardan daha çox - 27,2 milyon kilometrə qədər yaxınlaşa bilmişdir. Övəlki 43 milyon kilometrlik rekord 1976-cı ildə "Helios 2" gəmisi tərəfindən əldə edilmişdi. 2018-ci ilin fevralında fəzaya çıxan "Parker Solar Probe" Günəş haqqında məlumatları yeddi il toplayacaq və ona 6 milyon kilometrə qədər yaxınlaşacaq.

Xərcənglə mübarizə. 2018-ci ildə Nobel mükafatı səhiyyə sahəsində xərçəng xəstəliyinin müalicəsində dönüş yaradan kəşfə görə verilmişdir. Amerikalı Ceyms Elisson və yaponiyalı Tasuka Xondze bədxassəli şişlərlə mübarizəyə orqanizmin immun resurslarını cəlb etməyin yolunu kəşf edə biliblər. Yeni terapiya sağlamlığı mümkün olmayan xəstəliklərdən əziyyət çəkənlərin səhhətini yaxşılaşdırmağa imkan verir. Ən vacibi isə odur ki, yeni müalicə üsulu "kimyəvi terapiya" qədər insan orqanizmi üçün ziyanlı olmayacaq və birbaşa zədələnməli hüceyrələrə qarşı yönəldiləcək. Ekspertlər iki alimin onkologiya sahəsindəki bu kəşfinin "inqilabi" yenilik olduğunu bəyan edirlər. Hazırda orqanizmə ziyanlı təsirləri olmayan innovativ dərman preparatlarının hazırlanması istiqamətində işlər görülür. Amma tədqiqatlar hələ bir neçə il də davam edə bilər.

Neurocərrah robot. Öten ilin ən vacib kəşflərinin müəyyən hissəsi neurocərrahiyyə və robototexnikaya aiddir. Artıq robotlar "kubik-rubik"i yığa bilir, ötilər yaradır, əsərlər çəkirlər. Amma onların görə biləcəyi ən faydalı işlər səhiyyə ilə bağlıdır. 2018-ci ildə Hollandiya alimləri neurocərrahiyyə əməliyyatları üçün robot yaradıldığını bəyan ediblər. Neurocərrah robot baş beyinə cərrahiyyə əməliyyatlarında vacib olan istənilən bucaq altında müdaxilə edə biləcək. Belə proqnozlaşdırılır ki, robotlar iki il müddətində klinik təcübələrəndən sonra istehsalata tətbiq ediləcəklər.

Fikrin gücü ilə idarə olunan əl. İnsult keçirən insanlar uzunmüddətli müalicə alsalar da, bir çox hallarda səhhətələri sonadək tam bərpa edə bilmirlər. Lakin aparılan tədqiqatlar və elmi araşdırmalar müalicələrin yaxın gələcəkdə daha faydalı olacağı qənaətinə gəlməyə ümid yeri qoyur.

Rusiya unikal ekzobilek əlcəklərin istehsalına başlayıb. Belə əlcək şüurun verdiyi komandalarla idarə olunur və xəstəyə lazım olan hərəkətlərin düzgün yerinə yetirilməsini qiymətləndirməyə imkan verir.

Əlcək ağır iflicdən sonra əlin hərəkət funksiyalarını bərpa etməyə imkan verəcək. Belə əlcəyin interfeysi beyindən şüalanan elektro-mağnit dalğaları qəbul etməklə komandanı düzgün təyin edəcək və hərəkəti yerinə yetirmək üçün əmr verəcək. İdeyanın reallaşdırılması istiqamətində çalışan mütəxəssislər belə qənaətə gəlirlər ki, ağır iflic keçirən xəstələr gecikmədən bu "əlcək"lə müalicələrə başlasalar, bir neçə aya ətraflarının itmiş funksiyasını tam bərpa edə bilərlər.

Həyat üçün yararlı ekzoplanetlər. Ötən il alimlər, həmçinin, Günəş sistemindən kənarında həyat üçün yararlı planetlərin axtarışları ilə məşğul olublar. Tədqiqatlar nəticəsində belə bir planet Yer kürəsindən 4,22 işıq il məsafəsində kəşf edilib. Bu planetdə maye okeanların olması ehtimal edilir. Onun bir üzü Günəşə bənzər ulduza baxır, ikinci tərəfi isə daim kölgədə yerləşir. Belə bir planetdə ciddi temperatur fərqləri mövcud olsa da, okean axınları istini soyuq tərəfə apara bilər.

Eyni zamanda alimlər Günəş sisteminin əkizi sayılan TRAPPIST-1 ulduzlar sistemini tədqiq edirlər. Bu planetlər sisteminin mərkəzindəki ulduzun ətrafında 7 planet dövr edir və onlardan üçünün həyat üçün yararlı olması ehtimal edilir. Bu ulduzların hər birinin modelini yaradan mütəxəssislər təyin ediblər ki, mərkəzi ulduzdan sonra dördüncü planetdə həyat mümkündür.

Kosmik lift üçün 160 filin ağırlığına dözən lift kəşf edildi. Çinlilərin yaradığı çox möhkəm lifin bir kubsantimetri 800 tonluq yükə davam gətirmək gücünə qadirdir. Bu, təxminən 160 filin çəkisi deməkdir. Hazırda materialın bir kubsantimetritrindən çəkisi isə cəmi 1,6 qramdır.

Lifin konstruksiyası karbon atomlarından yığılan silindrləri molekullardan hazırlanmış nanoborlardır. "Nanos" latın dilindən "cırdan" kimi tərcümə edilir. Bu cırdan borular isə öz aralarında 6 guşəli silindrlər formasında bir-birinə bağlıdır. Hər borunun diametri bir nanometrdən kiçikdir. Bir nanometr isə metr in milyonda birinə bərabərdir. Alimlər bu lifləri, ağıla gətirmək mümkün olmasa da, kabel formasında birləşdiriblər. Kəşfin müəllifləri bildirirlər ki, onların hazırladığı kabel kosmik liftə lazım olan 10 dəfə çox yükə dözə bilər. Eksperimentlər zamanı hazırlanmış kabel çox yüksək keyfiyyətlərə malik olduğunu sübut etmişdir. Bu da onun innovativ layihələrdə geniş tətbiqinə imkan yaradacaq.

Pilotsuz uçuş taksii. 2018-ci ildə Yeni Zelandiyada dünyada ilk dəfə uçuş pilotsuz taksilərin sınaqlarına start verilmişdir. 8 illik əmək sərf edilən layihə başa çatmaq üzrədir. Yeni pilotsuz nəqliyyat vasitəsinə "Cora" adı verilib. O, vertikal enib-qalxa bilir və yerdəki operator tərəfindən idarə ediləcək. Hava taksisi elektrik mühərriki ilə təchiz edilib və cəmi iki nəfər səyahətçiyə qəbul edə bilər. "Cora" 150-900 metr hündürlükdə uça bilər, sürətində 177 kilometrdir. Batareya bir dəfə yükləndikdən sonra azından 100 kilometrlik uçuşa bəs edir. Uçuş taksii "Zephyr Airworks" kompaniyasının əməkdaşları tərəfindən yaradılmışdır və bir neçə aya müştərilərinə xidmət göstərə bilər.

Bahadır İMANQULİYEV,
"Azərbaycan"

Beynəlxalq aləm

Son beş ildə dünyada 30 mindən çox miqrant həlak olub

2014-2018-ci illərdə qeyri-müəşəkkil miqrasiya zamanı 30510 nəfər həlak olmuşdur. Bu barədə Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı məlumat vermişdir. Təşkilatın hesabatında deyilir ki, miqrantların bir hissəsi itkin düşmüş, 19 mindən çoxu Aralıq dənizində, Bənqal körfezində və Rio-Grande çayında batmışdır. Qaçqınların əksəriyyəti - 14795 nəfər Şimali Afrikadan İtaliyaya gedərkən həlak olmuşdur. Ölüm hallarının əsas səbəbi nəqliyyat problemləri və miqrasiya zamanı ağır şəraitdir. Ekspertlər vurğulayırlar ki, rəsmi mənbələrdə miqrasiya zamanı ölüm halları barədə məlumat yoxdur. Ona görə hesablama təxminidir.

Tramp ABŞ-da fövqəladə vəziyyət elan etməkdən vaz keçdi

ABŞ Prezidenti Donald Tramp Meksika ilə sərhəddə divar inşasının maliyyələşdirilməsi üçün ölkədə fövqəladə vəziyyət rejimi tətbiq etməyə hələ hazır deyil. Dövlət başçısının müvafiq hüququ var, lakin bu addımı tezliklə atmaq niyyəti yoxdur. Bu barədə Tramp özü məlumat vermişdir. Bu ərzədə Prezident Dünya İqtisadi Forumuna qatılmaq üçün İsveçrənin Davos şəhərinə səfərinə ləğv etmişdir. Dövlət başçısı qərarını sərhədin mühafizəsi məsələsində demokratiyanın inadkarlığı ilə izah etmişdir. Xatırladaq ki, ötən ayın 21-də ABŞ Konqresi Ağ evin başçısı ilə fikir ayrılığına görə

növbəti maliyyə illi üçün büdcə layihəsini təsdiqləməmişdir. Tramp Meksika ilə sərhəd boyunca divarın inşası üçün 5,6 milyard dollar ayırmağı tələb edir. Demokratlar isə sərhədin müdafiəsinə cəmi 1,3 milyard dollar yönəltməyə razıdır.

Növbəti gün ABŞ-da bir sıra federal orqanların işi maliyyə olmadıq üçün müvəqqəti olaraq dayandırılmışdır. Bu məsələnin həllinədək 800 min dövlət qulluqçusu əməkhaqqı almayacaq. Qulluqçuların bir qismi məcburi ödənişsiz məzuniyyətə göndərilmişdir. Dövlətin imtina edə bilmədiyi əməkdaşlar isə işlərini maaşsız davam etdirəcəklər.

Makron "Fransızlara məktub"la müraciət edəcək

Fransa Prezidenti Emmanuel Makron yanvarın 15-də ölkədə keçiriləcək milli müzakirələr ərzində soydaşlarına müraciət edəcək. "Frans Press" agentliyinin xəbərinə görə, yanvarın 14-də açıqlanacaq müraciətdə Fransa lideri müzakirələr başa çatdıqdan sonra atacağı addımlardan söhbət açmağı planlaşdırır. "Məktubumda fransızlara nə etməyi lazım bildiyimi izah edəcəyəm" deyə Makron jurnalistlərə bildirmişdir: "Bu, ölkəmiz üçün çox vacib məqamdır. Bu, hər kəsin fikrini ifadə etməsi üçün gözəl fürsətdir. Lazımdır ki, hər kəs bu fürsətdən bütün məsuliyyəti ilə istifadə etsin".

Böyük milli müzakirələr Makronun "sarı jiletlər" hərəkatının vergilərin artması və həyat səviyyəsinin aşağı düşməsinə qarşı etirazları fonunda elan etdiyi tədbirlərdən biridir. Bu təşəbbüs çərçivəsində istənilən şəxs ekologiya, vergilər, dövlət təhsilinin artması, ekologiya və miqrasiya məsələləri barədə təkliflərini ictimaiyyətin mühakiməsinə çıxara bilər.

Rusiya Yaponiya ilə sülh müqaviləsi bağlamaq üçün əsas şərti açıqladı

Rusiya ilə Yaponiya arasında sülh müqaviləsinin bağlanması üçün əsas şərt Tokio-nun İkinci Dünya müharibəsinin yekunlarını tamamilə tanımasıdır. Bu bəyanatla Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi çıxış etmişdir. Söhbət ilk növbədə Rusiyanın Kuril adaları üzərində suverenliyinin tanınmasından gedir. Nazirliyin bu şərti Yaponiyanın xarici işlər naziri Taro Kononun dünən Moskvaya başlanmış səfəri ilə əlaqədardır. Sülh müqaviləsinin bağlanması problemi üzrə danışıqların birinci raundu sabah keçiriləcək. Xatırladaq ki, Rusiya ilə Yaponiya arasında sülh müqaviləsi 70 ildən çoxdur imzalanmışdır. Tokio müqaviləni bağlamaq üçün İturu, Kunaşir, Şikotan və Xabomai adalarını qaytarmağı tələb edir. Moskva isə hesab edir ki, Cənubi Kuril adaları İkinci Dünya müharibəsinin yekunlarına görə SSRİ-nin tərkibinə daxil olmuşdur və onların üzərində suverenlik şübhə doğurmur.

SSRİ və Yaponiyanın 1956-cı il 19 oktyabr tarixli birgə bəyannaməsinə əsasən, Moskva dörd adadan ikisinin (Xabomai və Şikotan) Yaponiyaya verilməsinə o şərtlə razılaşıb ki, bundan əvvəl sülh müqaviləsi imzalanıbsın.

Makedoniya parlamenti ölkənin adının dəyişdirilməsini dəstəklədi

Makedoniya parlamenti ölkənin Şimali Makedoniya Respublikası adlandırılması barədə qərar qəbul etmişdir. Konstitusiyaya müvafiq dəyişiklikləri 120 deputatdan 81-i dəstəkləmişdir. İndi ölkənin adının dəyişdirilməsi Yunanıstan parlamentində də təsdiqlənəcəkdir. Xatırladaq ki, ölkənin adının dəyişdirilməsi barədə qərar ötən ilin iyununda Yunanıstan və Makedoniyanın baş nazirləri Aleksis Sıpras və Zoran Zayev tərəfindən qəbul olunmuşdur. Qərar Makedoniya parlamentində təsdiqləndikdən sonra Yunanıstanda da analoji səsvermə keçiriləcəkdir. Adla bağlı mübahisə Makedoniya 1991-ci ildə Yuqoslaviyanın tərkibindən çıxıb milli müstəqilliyə nail olduqdan sonra başlamışdır. Afina Makedoniya adlı dövləti tanıdırdı, çünki Yunanıstanda eyni adda vilayət var və yeni dövlət həmin vilayətə iddia edə bilər. Adın dəyişdirilməsi Makedoniyanın NATO və Avropa İttifaqına daxil olmasına imkan verəcək, çünki iki ölkə arasında uzun illər davam edən münaqişə öz həllini tapacaq.

Növbəti Davos İqtisadi Forumu yanvarın 22-25-də keçiriləcək

Yanvarın 22-də İsveçrənin Davos şəhərində 49-cu Davos Dünya İqtisadi Forumu işə başlayacaq. AZƏRTAC xəbər verir ki, dünyanın 100-dən çox ölkəsinin dövlət və hökumət rəhbərlərinin dəvət olunduğu beynəlxalq tədbirdə 1000-dən artıq global şirkətin rəhbər şəxsləri, beynəlxalq qurumların və qeyri-hökumət təşkilatlarının təmsilçiləri, aparıcı media şirkətlərinin nümayəndələri də iştirak edəcəklər.

"Qloballaşma 4.0: 4-cü Sənaye İnqilabı dövründə yeni arxitekturanın yaradılması" devisi altında keçirilən builki forumla bağlı fikirlərini bölüşən Dünya İqtisadi Forumunun təsisçisi və icraçı sədri Karl Şvab bildirib ki, dünyada gedən sürətli dəyişikliklərlə bağlı beynəlxalq ictimaiyyət səylərini gücləndirməlidir. Onun sözlərinə görə, qloballaşma müasir dünyanın əsas problemləri builki forumun diqqət mərkəzində olacaq. Dördüncü sənaye inqilabının özü ilə gətirdiyi çağırışlar ekologiyadan qorunması üçün tələblər, çoxqütblü dünya nizamı və getdikcə artan qeyri-bərabərliklə birgə addımlayır. Bütün bu inkişaf istiqamətləri qloballaşmanın yeni erasının təməlini təşkil edir. Buna görə də yerli, milli və beynəlxalq idarəçilikdə vaxtında yeni şəraitə uyğun adekvat addımların atılması tələb olunur.

Qeyd edək ki, dövlət-özəl tərəfdaşlığına çalışan Dünya İqtisadi Forumu müstəqil və tərəfsiz beynəlxalq ictimai təşkilatdır. İllik toplantılarda bütün sektorları təmsil edən iştirakçılar həllərə yönəlmiş müzakirələr aparırlar. Beynəlxalq medianın iştirakı, televiziya və veb-yayımaları sayəsində Davos İqtisadi Forumu geniş ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olur. Forum öz işinə yanvarın 25-də yekun vuracaq.

Mərkəzi Asiyanın ən dərin mağarası Özbəkistandadır

Özbəkistandakı Boy-Bulak mağarası Mərkəzi Asiyada ən dərin mağaradır. AZƏRTAC Özbəkistan mətbuatına istinadla xəbər verir ki, 1971-ci ildə mağaranın yaxınlığındakı Dufybol köndünün sakini Mustafakul Zakirov yaşadığı kənd üçün su axtarmaq məqsədilə mağaraya gedib və itib. 14 il ondan sonra gəlməyib. 1985-ci ildə Ural speleoloqları Surxantau dağ silsiləsindəki bu mağaraya girdilər. Dərindən düşəndə isə bulaq və insan sümüklərinə rast gəliblər. Bu, Mustafakul Zakirovun qalıqları olub. Qalıqlar dəfn olunmaq üçün kəndə göndərilib. "Boy-Bulak" özbək dilində "zəngin bulaq" deməkdir. Alimlər müəyyən edib ki, mağaradan axan bulağın suyu minerallar və duzlarla zəngindir. Mağaranın ümumi dərinliyi 1415 metrdir, 20-30 metr dərinlikdə üç quyruq var. Bulaq da buradan axır. Mustafakul Zakirov da məhz bu bulağı tapmaq ümidi ilə mağaraya getmişdi. Onun ölümünün səbəbi isə sirt olmaq qalır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Milli Məclisin rəhbərliyi, deputatlar, parlament Aparatının və İşlər İdarəsinin kollektivləri Milli Məclisin deputatı Aqil Abbas əzizi SİRACƏDDİN HƏSƏNOVUN vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.	Bəxtiyar Sadiqov, Bəxtiyar Əliyev, Elman Məmmədov və İmamverdi İsmayilov Milli Məclisin deputatı Aqil Abbas əzizi SİRACƏDDİN HƏSƏNOVUN vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.
"Azərbaycan" qəzeti redaksiyasının kollektiv Milli Məclisin deputatı Aqil Abbas əzizi SİRACƏDDİN HƏSƏNOVUN vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.	"Aqrarkredit" Səhmdar Kredit Təşkilatının İdarə Həyəti və kollektiv təşkilatın baş məsləhətçisi, Əmlakların idarə olunması və Müsəbiqə komissiyasının işinin təşkil departamentinin direktoru Məhəmmədəli Əfəndiyev qardaşı, Bakı Dövlət Universitetinin Qazax filialının direktoru, coğrafiya elmləri doktoru, professor VÜSƏT ƏMİR OĞLU ƏFƏNDİYEVİN vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.
Təhsil Nazirliyinin rəhbərliyi və kollektiv Bakı Dövlət Universitetinin Coğrafiya fakültəsinin kafedra müdiri, professor VÜSƏT ƏMİR OĞLU ƏFƏNDİYEVİN vəfatından kədərləndiklərini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.	professor VÜSƏT ƏFƏNDİYEVİN vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

<p>BAŞ REDAKTOR</p> <p>Bəxtiyar SADIQOV</p>	<p>Ünvan</p> <p>AZ 1073, Bakı şəhəri, Mətləbi prospekti, 529-cu məhəllə, IV mərtəbə</p> <p>e-mail: secretary@azerbaijan-news.az az_reklam@azeronline.com azerbaijan-news@mail.ru www.azerbaijan-news.az</p>	<p>Telefonlar</p> <p>Qəbul otağı - 539-68-71, Baş redaktor müavinləri - 538-86-86, 434-63-30, 538-97-96, Məsul katib - 539-43-23, Məsul katib müavinləri - 539-44-91, Parlament və siyasət şöbəsi - 539-72-39, 539-84-41, 539-21-00, İqtisadiyyat şöbəsi - 538-42-32, 538-35-55,</p> <p>Beynəlxalq həyat, idman və informasiya şöbəsi - 432-37-68, Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 539-63-82 Reklam şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11, Kompüter mərkəzi - 538-20-87, Fotoillüstrasiya şöbəsi - 538-84-73, Mühasibat - 539-59-33, Faks - (+994 12) 5398441</p>	<p>Qeydiyyat nömrəsi 1</p> <p>"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yayılmış sahifələndirilmiş, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilmişdir</p>	<p>Rəsmi sənəd və çıxışlarda sütyonlanlarla bərabər, dərc üçün göndərilən digər yazılarda fikirlər də Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun gəlməlidir</p> <p>Əlyazmalara cavab verilmir və onlar geri qaytarılmır</p>	<p>Gündəlik qəzet</p> <p>Tiraj 7712</p> <p>Sifariş 70</p> <p>Qiyməti 40 qəpik</p>
---	---	--	---	---	---